

SISSEJUHATUS.

Kapitalismi üldkriisi kolmandal etapil on Ladina-Ameerika rahvaste vabadusvõitlus muutunud ülemaailmse revolutsioonilise protsessi üheks tähtsamaks koostisosaks. Üha intensiivsemaks muutub kontinendi rahvaste imperialismivastane võitlus. Selle maailmajao mitme rahva elus leiavad aset tähtsad revolutsioonilised ja demokraatlikud muutused.¹

1960. aa. II poolest me võime täheldada revolutsioonilise liikumise uut tõusu Ladina-Ameerikas. Selle aluseks on sotsiaal-majandusliku struktuuri sügav kriis, mis tuleneb sotsiaalsete, majanduslike ja poliitiliste vastuolude teravnemisest ning mille peamiseks väljenduseks on klassivõitluse ägenemine. Kaasajal pole ükski riik teistest absoluutselt isoleeritud ning revolutsioonilise tõusu põhjusteks tuleb lugeda ka sotsialismisüsteemi autoriteedi kasvu ja imperialismi positsioonide nõrgenemist.² Uue tõusu esimesi avldusi me võime märgata progressiivsete sõjaliste riigipöörete näol Peruus, Panamas ja Ekvadoris, revolutsioonilise situatsiooniga Boliivias, rahvaühendusbloki võiduga Tšiilis.³

Revolutsiooniline võitlus ja järelkult ka revolutsiooni iseloom Ladina-Ameerikas peab olema demokraatlik, antifeodaalne ja antiimperialistlik, mis võib üle kasvada antikapitalistlikuks. Selle liikumise miinimumprogrammiks peab olema rahvusliku suveräänsuse taastamine, ühiskondliku elu demokratiiseerimine, masside poliitilise teadlikkuse tõstmine ja rahvuslike rikkuste kuulutamine riig omandiks. Siin tuleb aga

arvestada, et nende muutuste läbiviimine ei ole nn. kolmas tee, vaid üleminekufaas sotsialismile.⁴

Kapitalismi üldkriisi kolmanda etapi üheks kõige iseloomulikumaks näiteks Ladina-Ameerikas sai Kuuba, kus 60. aa. algul asuti üles ehitama sotsialistlikku ühiskonda. Kuuba mõju revolutsioonilisele liikumisele Ladina-Ameerikas oli äärmiselt suur, kuid tuleb arvestada, et teda ei tohi pidada ülalmainitud sündmuste absoluutseks põhjustajaks, kuna Kuuba revolutsioon ise oli tingitud samasuguste põhjuste poolt. Kuuba oli kiirendajaks, ta näitas kätte eesmärgi reaalsuse, võimaluse lahendada kontinendi ees seisvaid teravaid probleeme.⁵

Kuuba revolutsioon tõi endaga kaasa rahvusvahelise imperialismi ja kohaliku oligarhia vastupanu ägenemise. Kuigi Kuuba näitas, et praeguse ajaloolise etapi ülesandeks on võitlus võimu pärast, kadus pärast võitu Kuubal võimalus ootamatuks löögiks, mis oli nii Kuuba revolutsioonis kui on igas proletaarses revolutsioonis äärmiselt oluline. Kartus nn. uute Kuubade ees Ladina-Ameerika kontinendil tõi kaasa USA imperialismi tugevneva sekkumise Ladina-Ameerika riikide siseasjadesse, see kindlustas kohaliku oligarhia positsiooni ning suurendas nende sotsiaalsete kihtide kõhkclusi, kes varem olid asunud revolutsiooni poolel. Selle tulemusena osa kodanlusest pöördus paremale, luues soodsa võimaluse reaktsioonilisteks riigipööreteks Argentiinas ja Brasiilias ning aidates kaasa USA relvastatud vahelesegamistesse Panamas ja Dominikaani Vabariigis. Siit tuleneb järeldus, et Kuuba revolutsiooni kordamine kontinendil on väga raske.⁶

XX sajandi II poole Ladina-Ameerikat on sageli võrrel-

dud Venemaaga aa.1901-1917,siit järeldub,et arenguastmelt on Ladina-Ameerika Euroopa viimaste kodanlik-demokraatlike revolutsioonide tasemel,mis kriitilistel momentidel võivad üle kasvada sotsialistlikeks.Arvestada tuleb ka seda,et töö- lisklass ja teenistujad moodustavad kontinendi elanikkonnast üle 50%,nii et Ladina-Ameerika revolutsioonis on võimalik proletariaadi hegemoonia?

Revolutsiooniline liikumine Ladina-Ameerikas läbib pidevalt tõusu- ja mõõnaperioode ning selletõttu sobivad nende protsesside iseloomustamiseks K.Marxi sõnad XIX sajandi revolutsioonidest:"Proletaarsed revolutsioonid seevastu,nagu seda on XIX sajandi revolutsioonid,kritiseerivad end ühtelugu ise,peatavad alatasa oma käiku,tulevad tagasi juba näiliselt kordasaadetu juurde,et seda otsast alata,pilkavad karmi põhjalikkusega oma esimeste katsete poolikust,nõrkust ja armetust,paiskavad oma vastast maha justkui ainult selleks,et ta ammutaks maast uut jõudu ja tõuseks uuesti veelgi hiiglaslikumana,taganevad järjest omaendaeesmärkide ebamäärase suuruse ees,kuni tekib olukord,mis teeb võimatuks igasuguse taganemise ja kuni asjaolud seda ise käsivad:Siin on Rhodos,siin hüppa!"⁸

50-60.aa.Ladina-Ameerikat iseloomustab arvukate kodanlike kontseptsioonide suur hulk,mis kõik püüavad anda n.ö. optimaalse variandi kontinendi tuleviku kohta.Punase niidina läbib neid kõiki kodanliku reformismi idee:seda esindasid Brasiilia president Kubitschek nn.panamerikanismi operatsiooniga,Argentiina president Peron "justicialismõ'ga",Kolumbia president C.Lleras Restrepo rahvusliku planeerimise-

ga, Tšiili kristlikud-demokraadid "revolutsiooniga vabaduse tingimustes" jne. jne.⁹ Kuid 50. aa. keskel alanud revolutsioonilise tõusu tingimustes ei suutnud valitsev klass lähendada majandusliku arengu küsimusi ning peatada rahvaliikumist. Lisaks proletariaadile astusid valitsuste vastu välja ka laiad rahvamassid, üliõpilased, eesrindlik intelligents, linna keskkihtide arvukad ringkonnad. Üha suuremat tähtsust võitluses reaktsiooniliste režiimide vastu hakkasid omandama ühised aktsioonid ja antiimperialistlik ühtsus. Võitluse kasv ekspluateerimise, imperialistliku rõhumise jalajätkemasside viletsuse vastu viisid selleni, et progressiivseid nõudmisi hakkas esitama osa kirikust. Mõnede maade relvastatud jõududes hakkasid arenema patriootlikud ja demokraatlikud liikumised.¹⁰

1972. a. elas Ladina-Ameerikas ca 273550000 inimest.¹¹ Relvastatud jõudude üldarv (armee ja sõjaväestatud politsei) oli ca 950000 meest, seega moodustavad sõjaväelased kontinendi elanikkonnast (ilma Kuubata) 0,34%.¹² Sama näitaja arenenud kapitalistlikes riikides on vähemalt 1%. Hoolimata oma suhtelisest vähesusest on relvastatud jõud Ladina-Ameerikas omanud läbi aegade suurt tähtsust. Alates 1821. a. on kontinendil sooritatud ca 550 sõjaväelist riigipööret, kuid asjaolu, et viimastel aastatel on armeed üle elanud tõsiseid muutusi, annab probleemile erilise aktuaalsuse.¹³

Armeede kohta ühiskonnas ja Ladina-Ameerika ühiskonnas eriti on tekkinud võrdlemisi arvukalt teooriaid, mis erinevad üksteisest nii probleemi seade kui ka käsitlemise poolest. Kodanlike autorite seas on levinenud peamiselt kaks seisukohta:

- 1) armee on ühiskonna autonoomne osa, ta on vaba sisevastuoludest, seisab väljaspool poliitikat. Selle suuna pooldajad on valmis kritiseerima armeesid nende sekkumise puhul riigi ühiskondlik-poliitilisse ellu,
- 2) praegusel etapil on ainult armee suuteline lahendada riigi ees seisvaid probleeme, täites poliitiliste parteide poolt tekitatud vaakuumi ühiskonnas.¹⁴

Marksistlik-leninlik käsitus ei ole nõus kummagagi antud kontseptsioonidest. Armee on riigivõimu lahutamatu osa, mitte mingil juhul ei saa teda vaadelda absoluutselt klassivälisena, absoluutselt klassidest kõrgemal seisva organisatsioonina. Armee ei tohi olla, ta pole kunagi olnud ega saa kunagi olema neutraalne.¹⁵ Samal ajal marksism-leninism peab võimalikuks, et teatud ajaloo etappidel võib armee kui riigivõimu üks osa tõusta klassidest kõrgemale ja olla ajutiselt nagu mingiks vahekohtunikuks poliitiliste jõudude vahel ning saavutada selle tulemusena teatud poliitilised ja majanduslikud privileegid.¹⁶

Viimaste aastate sõjaväelisi režiime Ladina-Ameerikas on nõukogude autorite poolt olnud kombeks jagada neljaks erinevaks liigiks, kuid antud diplomitöö autori arvates on otstarbekam vaadelda kahte viimast teise vormi alaliikidena. Jaotuse aluseks on võetud sõjaväeliste valitsuste sotsiaalse poliitika suunitlus, nende taotlused, huvid, eesmärgid ja valitsuste sise-ning välispoliitika põhijooned. Jaotus ise oleks järgmine:

- 1) diktaatorlik (caudillismo) - võimu haarab üksikisik, riigi majanduslikus elus praktiliselt midagi ei muutu. Suur mõju latifundistidel ja väliskapitalil. Mo-

mendil valitsev Paraguais, Nikaraaguas ja ilmselt ka Haitil,

2) arengulik (desarollo) - võimu haarab hunta, püüd parandada riigi siseolukorda järeleandmiste saavutamise-ga oligarhialt. Rahva hulgas mitte eriti populaarne, ei mõisteta valitsuse aktsioonide sisu. Oli domineeriv 60. aa. keskpaiku Ekvadoris ja Salvadoris,

a) neokapitalistlik (neocapitalismo) - riigi siseolukorda püütakse parandada väliskapitali kaasatõmbamise teel. Välispoliitilises aspektis võivad esineda üksikud lahkkelid USA-ga, kuid kui probleem seatakse üles valikuvõimaluse näol:

USA-NSVL, siis on lahendus 100%-liselt ühene USA kasuks. See suund oli võimul Argentiinas kuni 1973. a., praegu valitsev Brasiilias, Uruguais ja võib oletada, et ka Tšiilis,

b) rahvuslik (nacionalismo) - püüd leida oma teed, mis ei oleks ei kapitalism ega ka sotsialism. Tendents siiski sotsialistlike ümberkorralduste kasuks. Välispoliitikas eesmärgiks sidemete arendamine kõikide maadega, läbisaamine USA-ga mitte eriti hea, kohati vägagi terav. Domineerib praegu Peruus, Panamas, Ekvadoris, oli valitsev Boliivias aa. 1969-1971, Honduurase KP arvates on praegu võimal ka Honduurases.¹⁷

Kolme erineva tee eksisteerimine XX sajandi II poole Ladina-Ameerikas annab meile aluse väita, et kontinendi armeed pole ühtsed ja seda just oma poliitilistelt vaadetelt. Samal ajal on aga teada, et oma sotsiaalselt päritolult on Ladina-

Ameerika ohvitserkond võrdlemisi sarnane. Kui armeede tekkimise algetapil (XIX sajandi algus) oli ohvitserkond valdavalt enamikus pärit maa-aristokraatiahulgast, siis armeede tehnikatseerumine teaduse ja tehnika arengu tulemusena XX sajandil muutis olukorda tunduvalt. Aristokraat ei soovinud tegelda nn. musta tööga - tehnikaga (inseneriväeosad) ja loobus sõjaväeteenistusest. Tekkinud vaakuumi pidi täitma aristokraatiast aste madalamal asuv klass ja selleks said keskkihid. 60. aa. keskel läbiviidud uurimised näitasid, et ohvitserkonnas oli aristokraatia esindajaid ainult 2%, väikekodanluse, talupoegade ja käsitöölise perekondadest oli pärit 25% ning keskklassi hulgast 73%.¹⁸

Probleemi raskus seisneb selles, et hoolimata ohvitserkonna suhteliselt ühtlasest sotsiaalsest päritolust on saanud võimalikuks kaks erinevat suunda Brasiilia ja Peruu armee kõrgemas juhtkonnas. Põhjuse võiks leida uurides nende riikide sotsiaal-majandusliku olukorda. Brasiilia on üks kontinenti tähtsamaid tööstusriike - ta annab 40% Ladina-Ameerika tööstustoodangust.¹⁹ Peruu seevastu on põhiliselt agraarmaa koos arenenud mäetööstusega. Ehkki Peruu viimasel omab suhteliselt arvukat proletariaati, on Brasiilia proletariaadil vastu seada aastakümnete pikkused võitlustraditsioonid ja Ladina-Ameerika üks tugevam KP.²⁰ Siit peakski tulema järeldus: Brasiilia ohvitseridel oli nn. punane hädaoht tunduvalt suurem ja reaalsem kui nende Peruu kolleegidel. Brasiilias suunatigi võitluse teravik proletariaadi ja tema partei vastu, kuna Peruu sõjaväelased asusid läbi viima reforme, mis tulid kasuks eelkõige alamkihtidele. Samal ajal tuleb arvestada, et tendentsid, mis on valitsevad Peruu armees, on küllaltki tuge-

vad ka Brasiilia relvastatud jõudude, samuti teistes Ladina-Ameerika riikide armeedes.

Viimastel aastatel on teravnenud võitlus ohvitserkonna eri gruppide vahel. Armee on järjest rohkem hakanud kõrvale kalduma ametlikest, USA imperialismile ja kohalikule oligarhiale mäelepärasest seisukohtadest. Selle põhjusi nähakse järgmistes probleemides:

- 1) riigi majanduslik mahajäämus, suur sõltuvus välis-, eriti USA kapitalist,
- 2) üha süvenev ebavõrdsus ülem- ja alamkihtide vahel,
- 3) klassivõitluse teravnemine tervel kontinendil,
- 4) lisaks proletariaadile on poliitilisse võitlusesse kaasa tõmmatud ka keskkihid,
- 5) marksismi-leninismi mõju kasv laiade rahvamasside seas,
- 6) antiameerikalike meeleolude kasv elanikkonna kõikide kihtide hulgas,
- 7) USA poliitika läbikukkumised maailma mastaabis,
- 8) Kuubamajanduslik areng ja positsioon maailmas,
- 9) sotsialismisüsteemi maade mõju kasv.²¹

Armeede juhtkondade evolutsioon näitab, et kui varem domineerisid sõjaväelased kasarmutest, siis nüüd hakkavad domineerima sõjaväelased laboratooriumidest. Nüüed ohvitserid võivad asuda positsioonidele, mille eesmärgiks on "kolmanda tee" leidmine, et grupi sõjaväelaste juhtimise all kindlustada riigi areng. Sündmuste selline käik on kahtlemata soodus Ladina-Ameerika proletariaadile, kes pikapeale on võimeline endaga kaasa tõmbama ja tegema oma liitlaseks armee ning siis asuma sügavate sotsiaalsete reformide läbiviimisele.

Käesoleva diplomitöö eesmärgiks on anda ajalooline ülevaade Peruu sõjaväelise valitsuse tegevusest aa.1968-1973. Lisaks ajaloolisele taustale on töös leidnud käsitlemist ka aktuaalsed probleemid Ladina-Ameerika revolutsioonilisest liikumisest.

Diplomitöö koos sissejuhatusesega jaguneb viide ossa, mis kõik käsitlevad probleemi eri külgi.

Sissejuhatus on pühendatud revolutsioonilisele protsessile Ladina-Ameerikas ning relvastatud jõudude osale kontinenti riikide ühiskondlikus-poliitilises elus.

I peatükk käsitleb armeed Peruus ja tema osa riigi elus. Lisaks 1968.a.pöördele on vaatluse alla võetud ka 1962.a. sõjaväeline riigipööre, ilma mille põhjaliku tundmiseta me ei saa õigesti mõista järgnevaid sündmusi. Põhirõhk ongi asetatud nendele probleemidele, mis said edasiste sündmuste põhjustajateks.

II peatükk annab ülevaate Peruu valitsuse sise poliitikast. Eraldi vaadeldakse reforme tööstuse, põllumajanduse ja sotsiaalpoliitika alal. Omaette alapeatükk käsitleb sõjaväelaste majandusprogrammi.

III peatükk käsitleb valitsuse välispoliitilist tegevust, andes ülevaate hunta välispoliitilisest kontseptsioonist ning valitsuse konkreetsetest välispoliitilistest aktsioonidest. Eraldi on vaadeldud sidemeid USA-ga, NSVL-ga, teiste sotsialistlike ja kapitalistlike riikidega.

IV peatükk käsitleb poliitiliste jõudude suhtumist sõjaväelisesse valitsusse, nende seas on ära toodud ka Peruu KP suhtumine valitsuse tähtsamatesse sise-ning välispoliitilistesse sammudesse. Peatükis on antud ka ülevaade Peruu majan-

duslikust olukorrast ning näidatud ära valitsuse tähtsamad sise- kui välispoliitised aktsioonid 1974.a.

Diplomitöö koostamisel on kasutatud põhiliselt venekeelseid materjale, nendele lisaks on leidnud kasutamist ka Lääne-Euroopa ja USA KP-de häälekandjad ning üksikuid USA-s väljaantud uurimusi.

Revolutsioonilise protsessi iseloomustamisel olid aluseks marksismi-leninismi klassikute tööd, kommunistlike ja töölispartei 1969.a. nõupidamise materjalid ning NLKP XXIV kongressi materjalid.

Arvestades asjaolu, et antud probleem on suhteliselt uudne, on loomulik, et pole jõutud avaldada veel ühtegi uurimust, kus probleemi eri küljed oleksid vaadeldud komplekselt. Siit tulenebki, et erilise koha omavad perioodilised väljaanded, mille seas tahaks ära märkida NLKP ja Prantsuse KP häälekandjaid. NLKP häälekandjat ajalehte "Pravda" iseloomustab probleemi põhjalik teoreetiline käsitus, seda eriti Peruu sisepoliitiliste probleemide valgustamisel. Prantsuse KP häälekandja ajaleht "l'Humanité" on tugev Peruu välispoliitika alal, eriti Peruu ja Prantsusmaa sidemete valgustamisel. Peab aga märkima, et kuni sõjavälise pöördeni Ekvadoris 1972.a. veebruaris suhtus "l'Humanité" Peruu valitsusse kui reaktsioonilisse. Itaalia KP häälekandja ajaleht, "l'Unità" informatiivses laadis on enam-vähem võrde "l'Humanitéga", kuid on viimasest tunduvalt ettevaatlikum. USA Kp häälekandja "Daily World" on hinnatav eriti majandusprobleemide lahendamisel.

Ajakirjadest väärivad märkimist eelkõige "Проблема ми-
ра и социализма", mis on ~~eriti~~ eriti hinnatav teoreetili-

sest aspektist. Ajakirja väärtust antud probleemi suhtes tõstab veel asjaolu, et seal võtavad sõna tuntud Ladina-Ameerika kommunistliku ja töölisliikumise tegelased. Eraldi vääriksid märkimist Peruu KP peasekretär J. del Prado, Boliivia KP KK liige L. Padilla, kasuks tuleb ka see, et ajakirja toimetus on leidnud võimaluse luua rahvusvahelisi uurimisgrupe Ladina-Ameerika küsimustes ning nende uurimuste tulemusi ka trüki avaldada.

NSVL TA Ladina-Ameerika Instituudi väljaannet (" *Латино-ская Америка* ") iseloomustab lisaks küsimuse teoreetilisele käsitsusele veel sagedane majanduslike ja poliitiliste probleemide lahendamine. Selle ajakirja relvastatud jõudude uurijatest võika mainida A. F. Sulgovskit ja N. S. Leonovit, Peruu majanduslike probleemide käsitlemisel tulid kasuks B. E. Jaroševski ja A. N. Glinkini vastavasisulised artiklid.

Teoreetilistest ajakirjadest võib veel märkida NLKP KK väljaannet "*Рабочий класс и современный мир*", mis osutus vajalikuks just Peruu valitsuse sotsiaalpoliitika uurimisel.

Ülal oli mainitud, et tänu küsimuse uudsusele peaaegu puuduvad vastavasisulised mahukamad uurimused. Nõukogude autorite poolt ilmunuist väärib märkimist vast ainult V. I. Leonova toes Peruu põllumajandusest ("*Революционные аграрные преобразования в Перу. М., 1973*"), mis oli eriti hinnatav tänu probleemi lausa detailsele käsitlemisele. Kodanlikest autoritest oli enam kasutatavam C. A. Astiz, kelle uurimus Peruu ühiskonna valitsevatest kihtidest (*Pressure Groups and Power Elite in Peruvian Politics, N.Y. 1971*) andis head informatsi-

I PEATÜKK

RELVASTATUD JÕUDUDE OSATAHTSUS PERUU ÜHISKONDLIK- POLIITILISES ELUS.

§1 Peruu armee:ohvitserkond ja poliitika (enne 1968.a.)

Relvastatud jõud on Peruu ajaloo alates iseseisvuse väljakuulutamist 1821.a. etendanud küllaltki suurt osa. Ajaloo vältel on Peruus olnud 77 presidenti, neist 51 on olnud sõjaväelased. Tsiviilisikutest on enam kui pooled saanud võimule armee abiga.¹

Peruu armee omab Ladina-Ameerikas kõige enam rahvusvaheliste konfliktide kogemusi ja seda kõikide väeliikide osas.² Kui varemalt ohvitserkond tegeles ainult oma erialaga, siis viimastel aastatel on ta tunginud kõikidele elualadele, sooviga lahendada rahva ees seisvaid probleeme.³

Peruu armee oma suuruselt on viimased kümmekond aastat püsinud ühesugusena - ca 55000 meest.⁴ Selle näitajaga on Peruu Ladina-Ameerikas VI kohal, mis vastab ta kohale ka elanikkonda arvestades. Ladina-Ameerika armeede suureks probleemiks on nende tehniline varustatus: ainult kõige enam arenenud riigid on suutelised varustama oma sõjaväge relvastuse uusimate mudelitega. Ehkki Peruu on majanduslikult võimsuselt kontinendi keskmiste riikide seas, on ta üritanud hoida oma armeed vähemalt relvastuse seisukohalt maailmatasemel. Kui USA, kes on Ladina-Ameerika riikide armeede peamine varustaja, on alati takistanud nende riikide poolt kaasaegse relvastuse omandamist, siis Peruu oli üks esimesi kontinendil, kes USA-le

andis vastulöögi sellega, et 1968. a. kevadel sõlmis Prantsusmaaga kokkuleppe hävituslennukite "Mirage" ostmise kohta. USA reageering oli nii terav, et Peruu valitsusele lõpetati igasuguste laenude andmine.⁵ Peruu armeed iseloomustab veel asjaolu, et võrreldes maaväega, on laevastiku ja õhujõudude osatähtsus mõnevõrra suurem kui teistel Ladina-Ameerika riikide armeedel.⁶ Sellise tehniliselt hästivarustatud armee ülalpidamine on loomulikult raskeks koormaks maa majandusele, eriti kui arvestada asjaolu, et sõjatööstusliku kompleksi puudumise tõttu tuleb peaaegu kogu relvastus osta välismaalt. 60. aa. keskel moodustasid sõjalised kulutused eelarvest 20,5%, jäädes selle näitajaga Ladina-Ameerikas alla ainult Paraguaile (27%).⁷ Lisaks selle 6 aasta jooksul (1961-1967) kasvasid otsesed sõjalised kulutused 62% võrra - see oli suurim hüpe Ladina-Ameerikas.⁸

Peruu oli üks esimesi ja siiani üks väheseid riike, kes küllaltki olulist rõhku pani ja paneb ohvitseride haridustasemele. Lisaks kuuele ülikooli tasemega sõjakoolile asutati 1950. a. Kõrgemate Sõjaliste Uurimiste Keskus (Centro de Altos Estudios Militares - CAEM). See õppeasutus oli mõeldud kõrgema ohvitserkonna täiendusinstituudiks, kujunes aga sotsiaal-majanduslike probleemide uurimise sõjaväeliseks kooliks. Poliitilistele teadustele pandi suurt rõhku: kooli algaastail õpetati 10-kuulisest programmist 7 kuud poliitisi ja ainult 3 kuud sõjalisi distsipliine. Alles 60. aa. algul muutus suhe 9:1 sõjaliste teaduste kasuks. Põhjus: valitsus kartis CAEM-i revolutsioneerumist. Selles oli omajagu õigustki, kuna õppejõududeks kutsuti riigi kõige silmapaistvamaid

eriteadlasi, nende hulgas ka kommuniste?⁹

Kartusele armee kõrgema juhtkonna revolutsioneerumise pärast (kooli võeti vastu kuulajaid alates majorist) lisandus veel põhjus, et ohviserkond polnud enam see, mis ta oli olnud varem. Kui sajandi algul oli armee peaaegu täielikult olnud aristokraatia käes, siis seoses tehnika arenguga ja armee tehnifitseerumisega ülemkiht kaotas huvi sõjaväeteenistuse vastu. Koha täitsid kesk- ja väikekodanlus. Neile tähendas ohvitserikarjäär kõigepealt hea hariduse omandamist, sõjaväelase elukutse andis võimaluse provintsist pääsemiseks ning tõi kaasa sotsiaalse prestiiži.¹⁰ Ohvitseri elukutse muutus kodanlasele mugavaks äraelamiseks, tihti peale oli päritav. Valdav osa ohvitserkonnast oli pärit provintsist, eriti suur osa oli segavereliste ja indiaanlastega asustatud Sierral (49% kõrgemast ohvitserkonnast). Äärmiselt väike osa oli aristokraatial ja ka proletariaadil.¹¹ Olukord muutub veelgi, kui me vaatleme probleemi väeliikide kaupa. Enam kindlustatud perekondadest pärit noorukid valisid tavaliselt kas õhu- või ~~tereväe~~ mereväe. Põhjuseks võib pidada lühemat teenistusaega, asukohta suurlinnades, paremaid elamis- ja teenistustingimusi. Seega on maaväes kesk- ja alamkihtide osa veelgi suurem kui armees tervikuna. 1968. a. pöörde tulemusena võimule tulnud ohvitserid olid kõik pärit keskklassist omades mitte eriti suurt isiklikku vara, nende seas ka president Juan Velasco Alvarado.¹²

Hoolimata sellest, et 60. aa. algul valitsus muutis CAEM-i programme, oli armees juba toimunud mõningane nihe vasakule. Tähtis fakt on see, et ohvitserid hakkasid aktiivselt sekku-

ma poliitikasse. Sõjaväelises ajakirjanduses nähti Peruu ohvitseride ees seisvat kolme põhiülesannet:

- 1) aktiivne osavõtt riigi majanduslikust ja poliitilisest elust,
- 2) valitsevaks ideoloogiaks peab saama rahvuslikkus (nacionalismo)
- 3) leiti, et koos maa moderniseerimisega tuleb uuendada ka armeed.¹³

Samal ajal hakkasid Peruu ohvitserkonnas levima teooriad armee osast ühiskonnas, eriti need, kus anti vastulööks nn. tsivilismi teooriatele, mis väitsid, et armeel ei ole tarvilik sekkuda poliitikasse. Kõige levinenumaks sõjaväelaste poolt väljatöötatud süsteemiks nii Peruus kui ka Ladina-Ameerikas oli sõjaväelise avangardismi teooria.¹⁴ Selle põhiprintsiibid olid järgmised:

- 1) riigi majanduslikus alaarengus on eelkõige süüdi liberaalne valitsus, kes kaitseb ainult monopole. F. Belaunde Terry valitsuse ajal oli olukord hoolimata presidendi lubadustest tõesti selline.
- 2) väideti, et sõjaväelastele pole omane mingi eriline mõtlemisviis, mis takistaks neil tegelemast poliitikaga,
- 3) pööre liberaalses riigis on täies kooskõlas eksisteerivate vastuoludega ning saab olema aluseks edasiste ümberkorralduste.

Lisaks ülalmainitud teooriale ei olnud ohvitseride seas mitte väike osa ka väikekodanlikel vaadetel. Nende eesmärgiks oli nn. kolmanda tee leidmine, olles sellega vastuolus

natsionaal-reformistlikele (F. Belaunde Terry) ja sõjaväelise avangardismi (desarollo) teooriatele. Peruu kolmanda tee otsijatel tekkis võrdlemisi tihe side Lääne-Euroopa ja Põhja-Ameerika vasakpoolsete radikaalidega, eriti suur oli Jean-Paul Sartre'i mõju.¹⁵

Ultravasakpoolsetest teooriatest olid levinenud:

1) trotskism - a) Ladina-Ameerikale ja ka Peruule marksism ei kõlba, kuna ta on eurooplaste poolt välja töötatud ja Euroopast sisestoodud ideoloogia,

b) relvastatud jõudusid ühiskonnas tuleb vaadelda mingi kolmanda seisusena, ühiskonnast autonoomsena olevana, siit tulevalt ka määrava jõuna,

c) Ladina-Ameerika revolutsioonis etendab armee igal juhul peamist rolli, olles ühendav ja juhendav

2) entrism - a) armee on nagu ühiskond, sõjaväelastel tekitab teatud antikapitalistlik mõtlemine, mis muutub revolutsiooniliseks tegevuseks.

b) peaaegu kõik Ladina-Ameerika armeed on valmis revolutsiooniks.¹⁶

Nagu me näeme, ei olnud Peruu relvastatud jõud enne 1968. a. ideoloogiliselt sugugi mitte ühtsed ja peab mainima, et nad ei ole seda ka praegu. Küsimuse tähtsus seisneb aga hoopis selles, et tänu teatud põhjustele (riigi majanduslik olukord, klassivõitluse teravnemine, CAEM) oli armee hakanud mõtlema teisiti, kui seda nõudis valitsus ja see viiski sündmustele, tänu millele Peruu on teatud-tuntud üle kogu maailma.

§ 2 1962.a.sõjaväeline riigipööre:põhjused ja tagajärjed.

Enne, kui me saame asuda analüüsima 1968.a. ja sellele järgnenud sündmusi, ei saa me mööda minna 1962.a.sõjaväelise riigipöördest, mille tulemusena haaras võimu hunt kindral Ricardo Pérez Godoy juhtimisel. Probleemi tähtsust tõstab veelgi asjaolu, et tänu CAEM-i aktiivsele tegutsemisele oli Peruu kõrgematel sõjaväelastel juba 1962.a. valmis riigi ümberkorralduste detailne plaan, mida tegelikkuses enam-vähem täielikult saadi rakendada alles pärast 1968.a.pööret. Siit järeldub, et me võime 1962.a.sündmusi lugeda 1968.a.sündmuste peaprooviks.¹⁷

1962.a.juunis toimusid Peruus järjekordsed presidendivalimised. Osales 7 kandidaati, kuid absoluutset enamust ei saanud keegi. Põhiline võitlus arenes kolme kõige mõjukama partei liidrite vahel:

1) Rahvapartei (endine APRA) - liider Raúl Victor Haya de la Torre. Tekkis 1924.a. kui väikekodanluse partei, 50.a.a. hakkas teenima ainult suurkodanluse huve. Valimistel sai partei kandidaat 557 000 häält,

2) Rahvaaktsiooni Partei - liider Fernando Belaunde Terry. Kesk- ja väikekodanluse partei, asub natsionalistliku reformismi positsioonidel. Partei esindaja sai valimistel 544000 häält,

3) Odristide Rahvuslik Liit - liider Manuel Arturo Odría. Partei koosseis ja programm küllaltki laialivalgud, tänu sellele sai valimistel 520000 häält.¹⁸

Kuna absoluutset enamust keegi ei saavutanud, siis konstitutsiooni järgi pidi presidendi valima parlament, kus enamus

oli Rahvaparteil. Haya de la Torre kandidatuur ei rahuldanud sõjaväelasi ning 18. juulil, mõni päev enne hääletamist parlamendis, sooritati riigipööre, mille tulemusena võim läks 13 liikmest koosneva sõjaväelise valitsuse kätte, mille juhiks saigi R. Perez Godoy.

Pöördele järgnenud sündmused olid mõnevõrra ebatavalised võrreldes samasuguste pööretega teistes Ladina-Ameerika maades. Riigis ei kehtestatud piiramisseisukorda ja ei kasutatud repressioone.¹⁹ Vahel peetakse ebatavaliseks ka asjaolu, et valitsus lubas peagi korraldada vabad valimised. Selles ei ole midagi imelikku, kui on teada tolealegse USA presidenti J. F. Kennedy poliitika Ladina-Ameerika suhtes. J. F. Kennedy põhimõtteliselt ei toetanud sõjaväelisi režiime ja keeldus neile osutamast igasugust abi, kui hunta keeldub korraldamast demokraatlike valimisi. Selleks, et mitte toetusest ilma jääda, olid seda sunnitud lubama kõik tolealegssed huntad kontinendil ja seda tegi ka R. Perez Godoy.

Kohe pärast võimu võtmist avaldas hunta programmi, mis võrreldes teiste riikide sõjaväeliste valitsuste omadega tundus olevat märgatavalt progressiivsem. Selle põhiteesid olid järgmised:

- 1) agraarreformi läbiviimine - sai hiljem 1964. a. F. Belaunde Terry agraarreformi aluseks,
- 2) tervishoiusüsteemi parandamine - realiseeriti alles J. Velasco Alvarado ajal,
- 3) rahva haridustaseme tõstmine - 1963. a. kuulutati ilmselt Kuuba mõjul hariduse aastaks, viidi ellu aga järgi pärast 1968. a. pööret,
- 4) rahva elatustaseme tõstmine.²⁰

Peruu KP suhtus pöördesse küllaltki negatiivselt. Partei IV kongress, mis toimus 1962. a. detsembris, mõistis riigipöörde teravalt hukka, nimetades valitsuse liikmeid vaid demagoogideks. Peruu KP otsustas ka ise astuda võitlusse demokraatia eest, vahendiks valiti osavõtt valimistest.²¹

Poliitises mõttes võib hunta tegevuse jaotada kaheks etapiks, ehkki sotsiaal-majandusliku tegevuse järgi oli ta küllaltki järjekindel:

I etapp - valdavalt demokraatlik, asuti ette valmistama agraarreformi, muudeti suhtumist välikompaniidesse. Eriti teravalt suhtuti "International Petroleum Company'sse", mis oli üks "Standard Oil of New Jersey" filiaale. Vahekord IPC-ga läks kohati nii teravaks, et sõjavägi ajutiselt okupeeris kompanii ettevõtte. Välikompaniidelt suurendati makse 10 miljoni soli võrra aastas.

II etapp - sai alguse jaanuarist 1963. a. Olukord muutus demokraatlike jõudude kahjuks, ehkki veel mais 1963. a. võeti vastu progressiivne seadus, mis keelas eraisikutel kapitali paigutamise riigisektorisse.²²

5. jaanuaril 1963. a. algasid repressioonid. Põhjuseks toodi kommunistlik vandenõu, mida valmistatavat ette Moskvas, Havannas ja Prahas.²³ On andmeid, et ainuüksi jaanuaris arreteeriti mõne päeva jooksul poliitilistel põhjustel enam kui 2000 inimest.²⁴ 3. märtsil läks R. Perez Godoy ellu, tema asemele sai ta asetäitja kindral Nicolas Lindley Lopes, kelle poliitika muutus tunduvalt konservatiivsemaks. Kuid nagu hunta oma programmdokumendis 1962. a. juulis oli öelnud, korral-

dati juulis 1963.a.uued presidendivalimised,mille tulemuse-
na sai riigi etteotsa Rahvaaktsiooni Partei liider F.Belaun-
de Terry.

Milles siis seisnes hunta osa ja tähtsus tolelaegses Pe-
ruus?Lisaks ülalmainitud ettevõtmistele rajasid sõjaväela-
sed Planeerimisinstituudi,asutasid Krediidpanga,asusid väl-
ja töötama projekte uute alade,eriti Selva koloniseerimiseks.²⁵
1962.a.huntal oli paljugi ühist 1968.a.huntaga,kuid ainult
konkreetne sise- ja välispoliitiline olukord eiõimaldanud
1962.a.sõjaväelastel ellu viia seda,mida nad olid kavatse-
nud.Alles 1968.a.saabus paras moment,mille sõjaväelased ära
kasutasid ning rakendades 1962.a.kogemusi,suutsid ellu viia
need projektid,mis omal ajal jäid ainult plaanideks.

§ 3 1968.a.sõjaväeline riigipööre.

§ 3 a:Peruu majanduslik olukord 1968.a.

Oma majanduslikult arenguastmelt kuulub Peruu keskmiselt
arenenud kapitalistlike riikide hulka.Ladina-Ameerikas pai-
gutatakse ta nn. teise gruppi pärast Argentiinat,Brasiiliat,
Tšiilit,Uruguid ja Venetsueelat.Majanduse iseloomult oli
Peruu 60.aa.keskel agrarmaa koos arenenud mäetööstusega.
Viimane ongi riigile peamiseks sissetulekuallikaks,kuna val-
dav osa kaevandatud maagist veetakse ümbertöötlemata kujul
maalt välja.Mäetööstuse arengult on Peruul kaasa rääkida ka
maailma mastaabis,nii oli Peruul 1968.a.kapitalistlikus maa-
ilmas I koht vismuti,II-III koht hõbeda,IV koht tsingi,V
koht seatina jaVI koht vase kaevandamisel.²⁶

Peale mäetööstuse on Peruu majanduses tähtsal kohal ka-
landus,eriti kalajahu tootmine.Mõlemil alal on maa I kohal
maailmas.1968.a.oli riigis 170 kalajahutehast,kalasaaduste

eksport annab riigile 30% valuutast, see majandusharu annab tööd 0,5 miljonile inimesele.²⁷

Peruu tööstust ja üldse majandust iseloomustas suur sõltuvus väliskapitalist ja väliskompaniide äärmiselt suur osa majanduselus. 1966. a. oli maal väliskapitali 800 miljonit dollarit, millest 2/3 kuulus USA-le.²⁸ 1968. a. suurenes väliskapitali hulk 1,1 miljardi dollarini, riigis tegutses ainuüksi 100 USA kompaniid, kellele kuulus juba 75% väliskapitali üldmahust.²⁹ Nii andis Morganitele ja Rockefelleritele kuuluv maailma suurim mäetööstuskontsern "Cerro de Pasco Corporation" 100% kaevandatavast vismutist ja kaadmiumist, 60% hõbedast, 50% tsingist, 40% kullast ja 20% vasest,³⁰ Mellonitele kuuluv "Wanadium Corporation of America" kontrollis kaevandust, kuhu oli koondunud üle poole kapitalistliku maailma vaanadiumivarudest.³¹ Rockefelleritele kuuluv naftamonopol "International Petroleum Corporation" kontrollis 82% Peruu naftavarudest, andis 81% tootmisest ja 91% töötlemisest.³² IPC-le kuulus ka 27% USA kapitalist Peruu - 208 miljonit dollarit.³³ Mäetööstuses olid USA positsioonid kõige kindlamad, kuna enam kui pool USA kapitalist oli mahutatud sinna-- 421 miljonit dollarit.³⁴

Sama olukord oli ka põllumajanduses. Peamised eksportartiklid olid koondunud üksikute kohalike ja välismaisete monopolide kätte. Suurimaks ettevõtjaks põllumajanduse alal oli saksa päritoluga Gildemeisterite perekond, kellele kuulus 537482 ha maad, nendele kuulus ka Ladina-Ameerika suurim latifundium "Casa Grande" - 110000 ha. See perekond oli endaga kaasa tõmmanud Hollandi, Šveitsi, ŠV ja USA kapitali.³⁵

USA kapital võimutses ka põllumajanduses ja kergetööstu-

ses:nii andis USA kompanii "Grace" 60.aa.keskel 75% suhkrut tootmisest, 50% tekstiili- ja paberitootmisest.³⁶

Hoolimata F.Belaunde Terry poolt alustatud agraarreformi läbiviimisest ei muutunud olukord maavaldamise suhtes kuigi palju: 1968.a. moodustasid talupojad riigi elanikkonnast poole, kuid 1% maavaldajate kätte oli koondunud 81% haritava maast - 15 miljonit ha.³⁷

Raske koormana Peruu majandusel lasusid välisvõlad: 1968.a. ulatusid need 1,2 miljardi dollarini.³⁸ Lisaks sellele maksis riik igal aastal võlaprotsentide näol laenuandjatele 100 miljonit dollarit.³⁹

60.aa.algul USA initsiatiivil loodud "Progressiliit" nägi ette, et Ladina-Ameerika maad peavad saavutama majanduse arengutempo 2,5% aastas. Peruu seda ei täitnud, kuid ettenähtule oli ta võrdlemisi lähedal: 1961 - 1969.a. kasvas rahvuslik koguprodukt keskmiselt 2,3% aastas, olles üks kõrgemaid kontinendil. Samaaegselt muutus olukord halvemaks põllumajanduses, kus kasvutempo langes 3,8%-lt 1,9%-le aastas.⁴⁰

Kuni 1968.a. oli Peruus märgatav teatud tööstuslik tõus, kuid selline industrialiseerimine ei aidanud kaasa rahvusliku kodanluse tugevnemisele, kes oleks võinud osutada vastupanu välismonopolidetele ja kohalikule oligarhiale. Selle alusel me saamegi rääkida poliitiliste (kodanluse) jõudude nõrkusest, mis viis selleni, et tekkinud vaakuumi täitsid relvastatud jõud.⁴¹

§ 3b: 1968.a. sõjaväelise riigipöörde põhjused ja läbiviimine.

1968.a. sõjaväelist riigipööret Peruus ei tohi vaadelda kui tavalist ohvitseride võimuvõtmist, mis oli iseloomulik

enamikele Ladina-Ameerika sõjalistele riigipööretele. Tekkiolukorra põhjusi peab otsima sügavamalt ning aluseks tuleb Peruu tolleaegne sotsiaal-majanduslik kord.

F. Belaunde Terry oli Boliivia presidendi Pas Estensoro, Brasiilia presidendi Goularti, Argentiina presidendi Illia ja Dominikaani Vabariigi presidendi Boschi kõrval üks reformismi teoreetikutest ja poolehoidjatest, kes kukutati sõjaväelaste poolt. Reformismi läbikukkumise põhjusteks loetakse järgmisi asjaolusid:

- 1) neis riikides puudus kodanlus, kes oleks vastuolus imperialismiga ja omaks seega revolutsioonilist potentsiaali,
- 2) maad valitses täielikult suurkodanlus, keskkodanlus oli küll arvukas, kuid majanduslikult nõrk,
- 3) keskkodanluse majanduslik nõrkus tingis ka poliitilise nõrkuse, parteid olid nõrgad, puudusid traditsioonid.⁴²

1967-1968. a. seisis Peruu sügava sotsiaal-majandusliku kriisi lävel. Töölisklassi ja talupoegade olukord oli äärmiselt raske: aasta läbi ei töötanud 25-30% talupoegadest, sama olukord oli ka linnas, riigis oli pidevalt 600000 täielikku ja 1,2 miljonit osaliselt töötut.⁴³ Kriisi põhjusi nähakse järgmistes probleemides:

- 1) väljalastud rahapaberi hulga suurenemine tõi endaga kaasa hindade tõusu,
- 2) tööpuuduse seniolematu tase,
- 3) valitsuse äärmiselt nõrk sotsiaalpoliitika: madal haridustase, elanikkonna nõrk meditsiiniline teenindamine (Peruu oli laste surevuse poolest esimesel kohal Ladina-Ameerikas),
- 4) F. Belaunde Terry valitsuse müüdavus (vt. allpool)

5)maa tugev sõltuvus väliskapitalist.⁴⁴

Neid asjaolusid arvestades jõuame järeldusele, et lisaks majanduskriisile oli Peruu tekkinud ka mæraalne kriis.⁴⁵

Erilise teravuse saavutas kriis alates 28.VII 1968.a., kui F.Belaunde Terry kirjutas alla kokkuleppele IPC-ga, mille alusel sai viimane õiguse veel 80 aastat eksploateerida vanu leiukohti ja otsida uusi.⁴⁶

IPC oli ennast 1924.a. Peruu registreerinud kui Kanada kompanii, juriidiliselt polnud tal üldse õigust tegelda nafta otsimise ja tootmisega. F.Belaunde Terry lubas 1963.a., et ta natsionaliseerib kompanii 90 päeva jooksul pärast presidendiks saamist, kuid alles 1967.a võeti vastu vastav seadus. Viimane oli aga rohkem deklaratiivse iseloomuga, arvatavasti oli ainult manöövriks, et valitsev Rahvaaktsiooni Partei võiks võita ka 1969.a. presidendivalimistel.⁴⁷ Nüüd muutis 28.VII kokkuleppe (nn. Talara akt) sellegi seaduse nulliks. Septembris tekkis olukord, kus isegi valitsev klass ei olnud rahul valitsuse poliitikaga ning sundis erru minema senise valitsuse eesotsas peaminister dr. Osvaldo Herallesiga. See aga ei päästnud olukorda kuigivõrdki. Tekkis situatsioon, kus ülemkiht ei olnud suuteline lahendama riigi ees seisvaid probleeme. Sellest sai aru ka Peruu KP, kes hõatas võimaliku riigipöörde eest.⁴⁸

Mis andis kommunistidele aluse karta sõjaväelist riigipööret? Põhjusi olimitu:

- 1) juba septembris oli armee ülemjuhataja Juan Velasco Alvarado esitanud valitsusele memorandumi Talara akti asjus. Relvastatud jõud olid juba aastaid tegelnud sotsiaalsete probleemidega ning võis arvata, et kõrgemal ohvitserkonnal on riigivõimu suhtes omad vaated.

Sellist suunda oli igati soositud ka USA, kes oli armeele peale surunud tegevuse siserindel, andnud aastas 11 miljonit dollarit spetsiaalelt sotsiaalse- teks üritusteks.

2) oli teada, et armee ei ole rahul oma praeguse seisun- diga. Relvastatud jõud nägid oma eesmärki rahvusliku suveräänsuse kaitses, kuid mitte osalemises ühiskond- des töödes. Sõjavägi nõudis uut relvastust, kuid riik ei suutnud armeed moderniseerida. Rahulolematust oh- vitseride seas tekitas asjaolu, et Peruu armee 55000 sõdurist igal aastal töötas 12000 teedehituses, irri- gatsioonisüsteemide rajamisel, suurehitustel.

3) aluse kartuseks andis veel 23.-30. sept. toimunud La- dina-Ameerika maade armeede ülemjuhatajate nõupida- mine Rio-de-Janeiros, kus arutati relvastatud jõudu- de osa antikommunistlikus võitluses, armeede välja- õpetamist antipartisanlikuks võitluseks ja Ladina-A- Ameerika ohvitseride väljaõpet USA sõjakoolides. USA poolt võttis nõupidamisest osa omaaegne USA vä- gede ülemjuhataja Lõuna-Vietnamis kindral Westmore- land, keda Washingtonis hinnati kui spetsialisti rah- vuslike vabadusliikumiste mahasurumise alal.⁴⁹

Otsustades esimeste teadete järgi pärast pööret tundub, et nii Peruu kui ka maailma ajakirjandus pidas pöörde ainsaks ajendiks nõupidamist Rios, kuna oli teada, et sellest võtsid osa nii J. Velasco Alvarado kui ka valitsuse hilisem peami- nister Ernesto Montagne Sanches, ehkki ei teatud nende sõna- võttude sisu.⁵⁰

Pööre ise sooritati 3. oktoobri öösel kell 2.15. Osa võt-

tis vaid üks tankiüksus, kaasas mõned džiiapid. President arreteeriti ja saadeti kohe Buenos-Airesesse. Hommikul arreteeriti ka endise valitsuse ministrid ning suruti maha Rahvapartei, kes kutsus elanikkonda üles osutama armeele vastupanu.⁵¹ Kohe pärast pööret avaldatud teadeandes öeldi, et maa on laostumise äärel ja vajab reforme, nii sotsiaalseid kui poliitisi, et ainult sellisel teel on võimalik taastada rahvuslik suveräänsus. Hunta kuulutas uue valitsuse natsionalistlikuks ja teatas, et ta kontrollib tervet riiki nii sõjaliselt kui poliitiliselt.⁵²

Rahvusvahelise mastaabis ei tekitanud pööre erilist sensatsiooni, USA katkestas küll diplomaatilised sidemed Peruu-ga (ajutiselt), kuid teatas, et abi antakse edasi.⁵³

Oma avalduses hunta teatas veel, et pöördest võtsid osa ainult maaväed.⁵⁴ Miks? Ülal oli mainitud (vt. lk.), et maaväed olid võrreldes teiste väelikeidega mõnevõrra halvemas olukorras. Lisaks sellele maaväed tänu oma paiknemisele maal tundsid riigis valitsevat olukorda paremini kui linnades asuvad mere- ja õhujõud. Siit järeldub, et maaväed olid kursis maal valitseva viletsusega, mis saigi pöörde üheks tõukeks.⁵⁵ Maavägedel oli ka olemas relvastatud kokkupõrgete kogemusi, kuna nad alles 1965. a. olid maha surunud talurahvaliikumise.⁵⁶ Relvi aga rahva vastu kasutada ei tulnud, ehkki kuni detsembri alguseni kestsid üliõpilaste väljaastumised hunta vastu. Aasta lõpuks oli olukord enam-vähem täielikult normaliseerunud.

Marksism-leninism õpetab, et teatud olukordades (kriis) võib armee võtta teistsuguse positsiooni kui tavalistes tingimustes, mil ta üldreeglina on reaktsiooniline. Sama näita-

vad ka teiste revolutsioonide kogemused, et revolutsiooni algetapil võib liidrikojal asuda mingi muu klass peale proletariaadi.⁵⁸ Kuid tuleb arvestada, et armee on ikkagi osa ühiskonnast, kus peegelduvad samad vastuolud~~ki~~, mis on ühiskonnas. Peruu armee kurss ei ole liidrite kapriis, vaid ohvitserkonna poolt tajutud objektiivne reaalsus.⁵⁹

Lõppkokkuvõtteks võib väita, et esmakordselt asus Peruu teele, mis viis rahvusliku suveräniteedi ja väärrikuse taastamisele, täielikule sõltumatusele ja vabadusele, vabanemisele väliskapitali kontrollist. Sellest ajast peale muutus maa rahvusliku taassünni keerulise protsessi areeniks.⁶⁰

II PEATÜKK

PERUU SÕJAVÄELISE VALITSUSE SISEPOLIITIKA

AA.1968 - 1973

§ 1 Valitsuse poliitilised ja majanduslikud eesmärgid.

Oma iseloomult rahvuslik sõjaväeline valitsus on seadnud endale eesmärgiks nn. kolmanda, Peruu tee leidmise. Ohvitseride arvates tuleviku Peruu ei ole ei kapitalistlik, kuna antud formatsioon on maailma mastaabis juba lüüa saanud ega ole ka kommunistlik, kuna Peruu teoreetikute arvates kommunismi ei ole võimalik üles ehitada. J. Velasco Alvarado on ütelnud, et Peruu peab olema vaba kapitalistlikust eksploateerimisest, kuritarvitamisest ja kasumihunusest, kuid ta peab olema vaba ka kommunistlikust ebahumaansusest.¹

Kohe pärast pööret tehtud avalduses teatati järgmist:

- 1) maa looduslikud rikkused peavad kuuluma riigile,
- 2) Peruu majanduslik areng ei pea vastama mitte üksikisikute, vaid terve rahva huvidele,
- 3) väliskapitalil tuleb eelkõige arvestada riigi ja rahva huvidega,
- 4) ainult neid printsiipe täites on garanteeritud maa sõltumatuse kindlustumine ja rahva heaolu tõus.²

J. Velasco Alvarado näeb riigi ees seisvat ülesannet uue ühiskonna loomisele kaasa aitamises, sellise ühiskonna, kus iga inimene tunneks ennast vabalt. Presidendi arvates ei tule võidelda ühiskonna vanade struktuuride

muutmise eest, vaid nad tuleb asendada kvalitatiivselt uutega, mis muutuksid uue sotsiaal-majandusliku korra alusteks Peruu.³ Seda asendamist on võimalik läbi viia ainult sügava sotsiaalse revolutsiooni teel, kuid Peruu sõjaväelased on arvamisel, et see ei saa sündima järsku, see on pikaajaline protsess, mis läbib oma teel hulgaliselt vaheetappe. Armeed ei püüdle arengu ~~poolt~~ kui vahendi poole saavutamaks elementaarset küllust või parandamaks praegust sotsiaalset olukorda, mis viiks Peruu "tööstuslikule kapitalismile". Sõjaväelased taotleavad sellist arengut, mis viiks demokraatliku süsteemi kehtestamisele, mis peaks olema vaba klassiprivileegidest.⁴ Samal ajal saab valitsus aru, et riik on praegu suurtes raskustes ning ta üritab tuleviku nimel ära kasutada ka kapitaliste. 1970. a. tegi J. Velasco Alvarado Peruu kapitalistidele ettepaneku ühineda võitluseks maa sõltumatuse eest ja viimased olid nõus.⁵

Selleks, et ellu viia neid ulatuslike reforme, mida valitsus on plaanerinud, tuleb tõsta elanikkonna sotsiaalset aktiivsust, s. t. rahvast tuleb muuta. Peruu sõjaväelased arvavad, et armee muutumine toimus rahvast sõltumata ja et rahvas muutub armee eeskujul.⁶ Tundub siiski, et vastupidine protsess on tõenäolisem. Armees kajastuvad samad vastuolud, mis rahva seas -rahva teadlikkuse muutumine oli aluseks armee muutumisele. Ilmselt ei saa eitada, et relvastatud jõud on oma vaadete muutumise kiiruselt ülejäänud elanikkonnast ees: rahvas andis algtõuke, armees selle tulemusena toimus vastuolude kiire teravnemine ning omakorda avaldavad sõjaväelased tagasimõju rahvale. Relvastatud jõudude muutumise üheks avalduseks peetakse enamat rahvusli-

ke huvide arvestamist?⁷

Armee liidrid on arvamisel, et revolutsioonist peab osa võtma terve rahvas, see on ka põhjuseks, miks sõjaväelased pole üritanud asutada oma parteid ega ole astunud liitu ühegi poliitilise parteiga.⁸ Tõsi küll, 1972. a. hakkas armee juhtkond kaudselt toetama Peruu Kristlik-Demokraatliku Parteid, kuid tegi seda väga vähe aega. Ühes oma kõnes on J. Velasco Alvarado kutsunud poliitilisi parteisid üles ühinema, kuid sedagi tehti väga ettevaatlikus vormis. Need kaks sündmust on andnud alust arvata, et ohvitseridel võib olla plaanis laia, sõjaväelise-tsiiviilse antiimperialistliku rinde loomine.⁹

Ohvitseride arvates on Peruu praegu tegemist sügava revolutsioonilise protsessiga. On selge, et ta ei saa olla juhuslik, ilma sügava aluseta. Teda võib pidada tähtsaks ajalooliseks sündmuseks, mis vastab reaalsusele ja rahva kõige sügavamatele soovidele.¹⁰

1968. a. detsembris võttis hunta vastu Peruu majandusliku arendamise programmi, mis kuulub realiseerimisele a.a. 1970 -1990. Selle programmi eesmärk on J. Velasco Alvarado sõnade järgi selline: senise majandussüsteemi asendamine uuega, mis viib sotsiaalse õigluse abil ja väliskapitali mõju vähendamise raamides Peruu täielikule integratsioonile.¹¹ Kuna Peruu kolm peamist majanduspiirkonda (Costa, Sierra ja Selva) erinevad üksteisest majandusliku arengutaseme poolest üsna tunduvalt, siis saab mõistetavaks, miks nähti programmis ette Peruu integratsiooni, kuna tavalislt käsitletakse seda terminit riikidevahelistes suhetes. Programmi koostajad arvestasid oma tööd tehes eel-

kõige asjaoluga, et 1990. a. on Peruu elanikond kasvanud 25 miljonini (1972. a. -14 miljonit¹²). Seega eesmärkideks seati: 1) riigi eri piirkondade majandusliku taseme lähendamine,

2) tulude tunduvas kasv ühe elaniku kohta (1968. a. 340 dollarit, 1990. a. 700 dollarit), nende võrdsustamine erinevate sotsiaalsete kihtide vahel,

3) majanduse arengutempode kiirendamine.¹³

Tööstuse alal pöörati peatähelepanu metallurgia, naftakeemia ja keemiatööstuse eelisarendamisele, kuna tänu tooraine olemasolule oli nende alade arendamine kõige reaalsem. Põllumajanduse arengu esmaseks tingimuseks seati maareformi läbiviimine. Peruu majanduse on tähtis koht kaubandusel ja nüüd seati eesmärgiks muuta senise kaubanduse struktuuri. Riigi rahvuslikust tulust kuni 20% tuleb väliskaubandusest, samal ajal siseturu osa on küllaltki väike. Peruu impordis peamise artikli moodustasid maagid, nüüd kavatses nende osa vähendada. Plaan nägi ette, et toodetud maaki ei veeta enam välja, vaid läheb ümbertöötlemiseks kohalikesse, eelkõige riiklikesse ettevõtetesse. See peab kaasa tooma ka valmistoodete ekspordi vähenemise ja laiendab oma maa tööstustoodangu turgu.¹⁴

Laiem strateegiline plaan nägi ette uute majanduskeskuste loomist, kuid selleks, et mobiliseerida perifeeriat, pidi programmi järgi läbi viima viis reformi:

1) agraarreform,

2) mäetööstuse arenguks uue poliitika väljatöötamine,

3) sama tööstuse arenguks,

4) majanduses peab kujunema määravaks riigisektor,

5) sotsiaalsete vajaduste rahuldamiseks tuleb eraldada suuremad summad.¹⁵

Programm nägi ette senise tähtsama tööstusrajooni - Lima - Callao (60. aa. keskel paiknes selles piirkonnas 67% tööstusettevõtetest) osatähtsuse vähendamise. Üle kogu maa pidi loodama uued tsentrumid koos kindlalt väljakujunenud tööjaotusega:

- 1) Põhi - põhirõhk asetati värvilisele metallurgiale, väetiste tootmisele ja naftakeemiale. Põllumajanduses peatähelepanu tähtsamatele eksportartiklitele - suhkrule ja puuvillale,
- 2) Kesk - peab saama peamiseks metsatööstuskeskuseks, varustab metsamaterjalidega ka teisi Andide grupi maad,
- 3) Lõuna - mäetööstuse eelisarendamine, peamine riigi põllumajanduslik piirkond,
- 4) Ida - viia lõpule loodusrikkuste luure, lootused pannakse naftale, lisaks perspektiivne turismipiirkond.¹⁶

1990. aastaks nähakse ette kogu majanduse struktuuris olulisi muutusi. Võrreldes 1968. a. oleksid need järgmised: (protsendid näitavad osa rahvuslikust koguproduktist):

	1968. a.	1990. a.
põllumajandus ---	16,2%	10,8%
tööstus ----	21,2%	29,7%
mäetööstus ---	5,8%	9,6%
ehitus ----	6,3%	5,2%
teenused ja		
ülejäanud ---	50,5%	44,7% ¹⁷

Antud programm on küllalt põhjalik ja kui arvestada kõiki võimalusi, tundub ta ka tõenäolisena. Sõjaväelased tahavad selle plaani ise ellu viia, siit järeldub, et kaua aega Peruu ei tule võimule tsiviilvalitsust. Erinevalt 1962. a. pöördest, kui ohvitserid lubasid võimu õige pea üle anda, pole praegustel Peruu liidritel seda kavaski. J. Velasco Alvarado on ütelnud, et nad hoiavad võimu enda käes niikaua, kuni maa majandus pole korda tehtud ning selleks kulub sõjaväelaste arvates vähemalt 20 aastat.¹⁸ Majanduse arendamisel üldse ja veel arenguriigis, on vaja karmi ja resoluutset poliitikat, seda aga paistab Peruu ohvitseridel piisavalt jätkuvat.

§ 2 Valitsuse tööstuspoliitika aa. 1968 - 1973

Peruu sõjaväelise valitsuse sisepoliitilise doktriini esimene punkt nägi ette loodusrikkuste kuulutamist riigimandiks. Kuid selleks, et saavutada täielik kontroll maa- varade ja nende tootmise üle, pidi valitsus hakkama natsionaliseerima väliskompaniidele kuuluvaid ettevõtteid. Esimene taoline samm astuti 9. oktoobril 1968. a., kui valitsus teatas USA kompanii "International Petroleum Corporation'i" natsionaliseerimisest. Nimetatud monopol oli Peruu üks võimsamaid: talle kuulus 170000 ha maad, ta kontrollis 82% Peruu naftavarudest, tootis 81% ja töötles 91% naftast, samal ajal kui riigi osa nafta tootmises oli 8% ja töötlemises 10%.¹⁹ Tekib küsimus, miks natsionaliseeriti just naftatööstus, aga mitte mingi muu majandusharu? Põhjus peitub eelkõige selles, et toodetud nafta läks eranditult siseturule, kuna aga maagid veeti peaaegu

täielikult maalt välja. Hunta tahtis kõigepealt enda kontrolli alla saada siseturgu ja see põhjustaski taolise sammu.²⁰ Kahtlemata tõi selline sündmus endaga kaasa segaduse teistes USA-le kuuluvates ettevõtetes, kes kartsid, et IPC natsionaliseerimine on ainult algus. Taolised kuuldused lükati ümber nii J. Velasco Alvarado kui teiste valitsuse liikmete poolt, kes rõhutasid, et IPC natsionaliseerimine ei too endaga kaasa teiste väliskompaniide riigistamist. See andis aluse ka mõnede kommunistlikele parteidele terves maailmas pidada Peruu revolutsiooni võltsrevolutsiooniks, kuna tundus, et IPC natsionaliseerimine võis olla ainult žestiks populaarsuse võitmiseks. Seda kartust täiendasid veel järgmised sündmused: USA-le kuuluv "Anaconda Company" rajab Peruus uue kaevanduse maksumusega 100 miljonit dollarit, lisaks sellele veel 4 USA kompaniid suurendasid oma kapitali 280 miljoni dollari võrra Peruu mäetööstuses.²¹

Valitsus põhjendas IPC natsionaliseerimist sellega, et kompaniil pole isegi mitte formaalset õigust maal olla ja et alates 1924. a. on kompanii tekitanud maksude mittetasumisega riigile kahju 883 miljoni dollari eest. Valitsus oli nõus maksma IPC-le kompensatsiooni summaulatuses, mille määrab Peruu armee tribunal, kuid ainult juhul, kui IPC tasub Peruule 690 miljonit dollarit. Kahtlemata viis selline aktsioon vahelkordade teravnemisele USA-ga, kuid täpselt antud probleemi seda külge me käsitleme diplomitöö III peatükis.

Peruu valitsus rõhutas korduvalt, et maa vajab väliskapitali, vähemalt ümberkorralduste algetapil jaei tee selle

paigutamisele Peruu majandusse mingeid takistusi. Seda tõendab ka samm, et kohe pärast IPC natsionaliseerimist sõlmis valitsus lepingu USA naftakompaniiga "Occidental Petroleum", mis sai loa otsida ja töödelda naftat kogu Peruus.²²

IPC asemele loodi riiklik nafta kompanii "Petroleum del Peru" (Petroperu), kes juba 1969. a. andis 65% naftatootmisest, 89% töötlemisest ja 75% turustamisest.²³

Pärast IPC natsionaliseerimist on Peruu valitsus avaldanud küllaltki palju seadusi, reforme ja dekreete tööstuse ning rahanduse alal, kõiki neid analüüsida ei jõuaks ja ilmselt poleks sellel ka mõtet. Allpool vaatleme neist ainult tähtsamaid, selliseid, mis olulisel määral aitavad kaasa valitsuse programmi realiseerimisele.

Sõjaväelaste üks esimesi samme pärast IPC natsionaliseerimist oli Peruu Telefonikompanii riigistamine, mille tulemusena läks valitsuse kontrolli alla täielikult Lima telefonisüsteem ja suur osa kogu riigi telefoni- ja telegraafivõrgust. See seadus, mis avaldati 30. oktoobril 1969. a., oli jällegi löögiks USA monopolidele, kuna antud kompanii aktsiatest 63% kuulus "International Telegraph and Telephone Company'le".²⁴

1970. a. alustas valitsus pealetungi ka teistele tööstusharudele. Kuulutati välja "Põhiseadus tööstusest", mida hiljem täiendati seadusega tootmiskogukondadest (viimase kohta vaata täpsemalt alapeatükis "Valitsuse sotsiaalpoliitika"). Tööstusreformi eesmärkideks seati:

- 1) majandusliku sõltumatuse saavutamine,
- 2) tööstusliku mahajäämuse likvideerimine,
- 3) tööliklassi olukorra parandamine.²⁵

Reformi alusel tööstusettev

Reformi alusel tööstuettevõtteid ei natsionaliseeritud, kuid nende tegevus läks riigi kontrolli alla. Esialgselt pidid kontrolli teostama valitsuse poolt määratud ametnikud, kuid nagume allpool veenduda võime, pidid tulevikus selle üle võtma töölised.

10. juunil 1971. a. avaldati "Kaevanduste põhiseadus", mille järgi kuulutati riigi omandiks kõik välismaised mäetööstuskompaniid, kelle lepingu tähtaeg oli lõppenud või kohe (aasta jooksul) lõppemas. Ülejäänud pidid riigi kätte minema pärast lepingute aegumist. Kohe pärast dekreedid väljakuulutamist tehtud avalduses teatas mäetööstus- ja energeetikaminister Jorge Fernandez Maldonado, et see samm on äärmiselt suure tähtsusega riigi sotsiaal-majandusliku arengu jaoks.²⁶ Natsionaliseeritud ettevõtete baasil loodi riiklik mäetööstuskompanii "Mineroperu", mis aja jooksul peab enda alla võtma kõik mäetööstuettevõtted. "Mineroperu" aktiivset tegevust takistab asjaolu, et maa-varade eksport jäi väliskompaniide kätte, see lõi aga võimaluse saboteerida riikliku kompanii tegevust.²⁷

31. detsembril 1973. a. natsionaliseeriti Peruu ja maailma üks suurimaid mäetööstuskomplekse, Morganitele ja Rockefelleritele kuuluv "Cerro de Pasco Corporation". See kompanii oli Ladina-Ameerika suurim tsingitootja, võtme-positioonid olid tal veel vase, seatina, vismuti, kulla ja hõbeda tootmises. Selle kompanii natsionaliseerimine on jäänud ka valitsuse suurimaks ettevõtmiseks majanduse alal. "Cerro de Pasco Corporation'i" asemele loodi riiklik kompanii "Centromin-Peru", kuhu kuulub ka "Mineroperu".²⁸

Mäetööstuse natsionaliseerimist hindab väga kõrgelt Peruu

KP, kes on arvamisel, et kuna antud tööstusharu annab enamiku Peruu ekspordist ja seega toob sisse ka kõige enam valuutat, siis võib pidada mäetööstuse riigistamist maa sõltumatuse võtmeks.²⁹

Peruu üks tähtsamaid majandusharusid on kalandus, mis annab ka küllaltki suure osa ekspordist. Kuni viimase ajani oli see majandusharu peaaegu täielikult väliskompaniide käes, kuid 8. mail 1973. a. natsionaliseeriti kõik kalatööstus ettevõtted ja nende alusel moodustati riiklik kompanii "Pescaperu". Sama seadusega keelati väliskapitali paigutamine kalatööstusesse ning keelustati töötlemata kala välajvedu.³⁰

Selleks, et teostada efektiivset kontrolli tööstuse ja üldse majanduse üle, oli vajalik, et riigi kätte läheks ka pangandus. Juba 1969. a. oli kuulda, et valitsus kavatses enda kontrolli alla võtta riigi suuremad pangad. 1970. a. algul valitsus teatas, et aasta lõpuks peab 75% pankade kapitalist kuuluma peruulastele.³¹ Kuna aga tollal 60% pangakapitalist kuulus väliskompaniidele (USA, SFV, Itaalia, Kanada, Suurbritannia, Prantsusmaa, Šveits), siis 1970. a. keskel kolm suuremat pankat natsionaliseeriti ja ühendati Rahvuspangaks. Selline samm võimaldas haarata võtmepositsiooni majanduses.³²

Nagu me veenduda võisime, võtsid sõjaväelased kursi riigisektori tugedamisele. Kuigi Peruu liidrid kohe pärast pööret rõhutasid, et maa vajab väliskapitali ja et valitsus ei asu natsionaliseerimise teele, siis juba lähem tulevik näitas, et tegelikult on ohvitseridel teised plaanid. Sooritatud reforme tuleb pidada igati progressiivseteks

ning kahtlemata aitavad nad tugevdada maa majandust.

§ 3 Valitsuse põllumajanduspoliitika.

Põllumajandus on Peruu üks tähtsamaid majandusharusid (1968.a. 16,2% rahvuslikust koguproduktist), mis laskis siseturu vajaduste rahuldamisele annab suhkru ja puuvilla eksporti näol suure osa Peruu välisvaluutast.

Peruu põllumajandust kuni 1969.a. iseloomustas väliskapitali suur osa ja maavalduste kontsentreeritus: 70% haritavast maast kuulus 0,2% maaomanikest, kes valdasid maad suurusega 1000 ha ja enam. Samal ajal 83% maavaldustest olid alla 5 ha. Lisaks puhtalt põllumajanduslikele ettevõtetele kuulusid suured maa-alad ka tööstuskompaniidele: nii näiteks omas IPC 170000 ha, "Cerro de Pasco Corporation" tervelt 400000 ha maad.³³ Senist maavalduste struktuuri püüdis muuta ka F. Belaunde Terry Valitsus, kuid tulult. 1964.a. avaldatud maareformi elliviimine venis, pealegi ei rakendatud seda terve riigi ulatuses, vaid ainult üksikutes provintsidest. Reform nägi ette, et igal aastal peavad maad saama 800 perekonda, s.t. selleks, et agraarreformi sama tempo juures täielikult lõpetada, oleks kulunud aega 1250 aastat.³⁴

Peruu arendamise programmis, mis võeti vastu 1968.a. detsembris, nähti põllumajanduse kohta ette järgmist:

- 1) ümbermuudatusi tuleb teha riigiparatuuris, s.t. kohapeal olevatele ettevõtetele tuleb anda suurem iseseisvus,
- 2) tuleb muuta praegust põllumajanduse struktuuri, seda eelkõige maavalduste ühtlustamise suunas,

3) põllumajandusimpordi piiramine,

4) põllumajandussaaduste hindade stabiliseerimine,

5) riigi nende piirkondade stimuleerimine, kus käivad
ümberkorraldused,

6) põllumajanduse moderniseerimine,

7) teaduse uusimate saavustuste rakendamine põllumajanduses,

8) spetsialiseeritud põllumajandusrajoonide loomine.³⁵

Nende eesmärkide läbiviimiseks oli eelkõige vaja progressivse agraarreformi väljakuulutamist, mis oleks tunduvalt radikaalsem kui eelmise valitsuse oma. Siinkohal päle ülearune lisada, et USA pidas F. Belaunde Terry reformi parimaks terves Ladina-Ameerikas.³⁶

Valitsuse põllumajanduspoliitika esimeseks sammuks võib lugeda IPC natsionaliseerimist, mille käigus riigistati ka kompanii maavaldused. 1969. a. jaanuaris konfiskeeriti "Cerro de Pasco Corporation'ilt" 19 suurt karjafarmi ja 60000 ha maad.³⁷ Kavatsitava agraarreformi vastu olid nii mitmedki valitsustegelased ja kõigepealt tuli nendest vabaneda: 14. juunil vallandati ametist põllumajandusminister Jose Benavidez.³⁸ Valitsuste tegevust takistasid veel teisedki asjaolud: 15. juunil 1969. a. teatas J. Velasco Alvarado, et agraarreform lükatakse edasi, sellepeale algasid talupoegade rahutused. Parempoolsed jõud suunasid selle liikumise valitsuse vastu, kes oli sunnitud kasutama rahutuste summutamiseks relvajõudu. Sõjaväelased said aru, et refopniga ei tohi enam viivitada ja 24. juunil 1969. a. kuulutas president seadusega 17716 välja agraarreformi.

Agraarreformi tulemusena likvideeriti suurmaavaldus,

täielikult natsionaliseeriti IPC-le ja "Cerro de Pasco Corporationile" alles jäänud maad.³⁹

Maa ülemäär määrati kindlaks arvestades riigi eri piirkondade majanduslike tingimusi:

1) Costa - ühe perekonna valduses võib olla kuni 150 ha niisutatavaid maid, erandjuhtumil aga kuni 200 ha. Viimane võimalus tuli arvesse siis, kui omanik tõestas, et maa omab niisutussüsteemi, et 2/3 käibekapitalist on isiklik omand või on saanud erakrediitpankadest, et tööliste palk on 10% võrra kõrgem üldriiklikust, et majandil ei ole võlgu riigi ees, et töölistele ei maksta vähem kui 10% üldistest kapitalimahutustest. Selliseid majadeid oli aga üksikuid, kõige raskemini mõjus see seadus ettevõtetele, mis töötasid ekspordiks,

2) Sierra - lubatud oli maksimaalselt 55 ha niisutatavaid maid ja kuni 1500 ha looduslike karjamaid. Viimast võib suurendada kuni 4500 ha kui omanik tõestab, et karjamaa on piiristatud, et kahe viimase aasta kasum on vähemalt 17% mahutatud kapitalist, et tööliste palk on 10% võrra kõrgem üleriiklikust keskmisest, et majandil ei ole riigi ees võlgu. Kui aga omanik annab töölistele vähemalt 10% aastasissetulekust, võib ta endale jätta karjamaid kuni 6000 ha,

3) Selva - sama süsteem, mis Sierras.⁴⁰

Juhul kui latifundium tootis ka tööstuse jaoks, siis kuulusid seaduse alla ka tööstusettevõtted. Seaduse puudus antud küsimuses seisnes selles, et natsionaliseeriti ainult tööstusettevõtted, mis töötlesid otsest toodangut (näiteks

suhkrutehased), kuid ei puudutatud neid ettevõtteid, mis töötlesid jäämaterjale (näiteks likööri-, tselluloosi- ja plastmasstoodete ettevõtted). Oli aga teada, et suhkrutehased annavad teistega võrreldes kõige vähem kasumit.⁴¹

Maa varustamisel peeti eelkõige silmas neid, kellel oli maad miinimumist vähem. Maa saaja oli kohustatud: asuma seda kohe harima; elama sealsamas; kuna maa tuli välja osta kõige hiljem 20 aasta jooksul, siis enne lõplikku väljaostmist ei tohtinud maad pantida, müüa ega kinkida; pidi osa võtma ühiskondlikust tööst; pidi täitma Agraarreformi läbiviimise Peavalitsuse korraldusi.⁴²

Selleks, et omanikke kompenseerida, laskis riik välja 15 miljardi soli eest obligatsioone (1 dollar - 43 soli). Obligatsioone oli kolme liiki:

- 1) "A" - riik ostis obligatsioonid välja 20 aasta jooksul, intressiga 6% aastas,
- 2) "B" - väljaostuaeg 25 aastat, intress 5% aastas,
- 3) "C" - väljaostuaeg 30 aastat, intressiga 4% aastas.

Sularahas maksis riik maksimaalselt 100000 soli, kui ettevõtte või maaomandi väärtus oli üle selle summa, siis ülejäänud maksti välja "A" klassi obligatsioonidega. Kui oma ei olnud täitnud täiendavaid tingimusi, siis sularahas maksti 50000 soli + ülejäänud väärtus "B" klassi obligatsioonides ja kui maad seisis kasutamata, siis omanik sai 25000 soli ning ülejäänud "C" klassi obligatsioonides. Neid obligatsioone ei võinud teistele üle anda kuna nad olid nimelised, riik võttis neid vastu ainult juhul, kui nende omanik ostis sama summa eest tööstusettevõtete aktsiaid.⁴³

Agraarreformi läbiviimise käigus võttis valitsus suuna kooperatiivide rajamisele, nähti ette 4 tüüpi kooperatiivide loomist:

- 1) tootmiskooperatiiv - endised põllumajanduslikud kompleksid. Said valdavaks Costas, maksavad riigile igaaastast maksu ja kuni põle endid veel täielikult välja ostnud, on riigi kontrolli all,
- 2) väikeomanike kooperatiiv - maad ühendatakse ja haritakse ühiselt,
- 3) ühiste tööde kooperatiiv - mitte ainult põllumajanduses, ühisel jõul omandatakse masinad, nende osa peab muutuma oluliseks näiteks teede rajamisel,
- 4) kooperatiiv kogukondade alusel - oli mõeldud peamiselt indiaanlaste jaoks, kellel kogukond oli tavaliselt ainuke majanduslik üksus, nüüd anti neile suuremad õigused.⁴⁴

24. juulil 1969. a., seega kuu aega hiljem võeti vastu seadus veeresursidest, mille järgi riigi omandiks kuulutati veekogud, põhjavesi ja jääliustikud. Oluline punkt selles seaduses oli see, et nüüd ei tohtinud ükski eravaldus ulatuda veeni, kuna ka veekogude kaldad läksid riigi kontrolli alla. Senini olid veekogudevaldajad saanud suurt kasu mistalupoegadelt võetava maksu näol vee kasutamise puhul. Nüüd võisid kõik veekogusid kasutada võrdsetel õigustel. See täiendus muutis agraarreformi veelgi radikaalsemaks.⁴⁵

Milles seisnes agraarreformi tähtsus? Seda probleemi võib vaadelda kahes aspektis:

- 1)kohtulik aspekt - esimest korda Peruu ajaloo said talupoeg ja mõisnik seaduse ees võrdseks,
- 2)suund kooperatiividele nägi ette, et tasustamine saab toimuma ainult töö alusel, suur osa kooperatiivide sissetulekust pidi minema sotsiaalkindlustusele ja haridusele,
- 3)reformi tulemusena tugevnes tunduvalt väike- ja keskmaaomanike kiht.⁴⁶

Antud probleemi juures on oluline teada erinevate poliitiliste jõudude suhtumist valitsuse sammudesse. Peruu KP arvates muudatused, mis toimuvad praegu Peruu külas ei ole küll sotsialistlikud, kuid neid võib nimetada revolutsioonilisteks. Reform ühelt poolt soodustab kapitalismi arengut, kuna ta muudab olulisel määral seni valitsevaks olnud feodaalseid tootmissuhteid kuid teiselt poolt takistab suurkapitalistlikku tegevust, luues sellega eeldused muutuste ülekasvamiseks sotsialistlikeks. Peruu KP on arvanisel, et agraarreform oli oma olemuselt progressivne, antiimperialistlik, antioligarhiline ja antifeodaalne.⁴⁷ 1972.a. PKP juulipleenumi otsustes märgiti, et reform ei olnud lihtsalt üksikute struktuuride muutus, vaid riigi põhjalik majanduslik, sotsiaalne, poliitiline ja kultuuriline ümberkorraldamine, kuid sellest hoolimata tuleb vastu võtta uus, veelgi radikaalsem agraarreform.⁴⁸

Reformi põhilisteks vigadeks peab Peruu KP järgmisi:

- 1)talupoegadelt ei tohi nõuda maa väljaostmist, vaid tuleb anda tasuta igaveseks kasutamiseks,
- 2)latifundistidele pole tarvis maksta kompensatsiooni,
- 3)hoolimata reformist jäid Costas alles ikkagi suured

maavaldused, Sierras on karjandusega tegelevatel farmidel maad kuni 20000 ha.

Kõigest sellest hoolimata PKP avaldas lootust, et 1972.a. lõpuks pole maal alles enam ühtegi latifundiumi. Tegelikult kujunes olukord selliseks, et 1972.a. lõpuks oli maad saanud 700000 inimest (plaani järgi pidid maad saama 400000 perekonda), kellele oli jagatud 3,3 miljonit ha maad (plaani järgi pidi välja jagatama 12 miljonit ha maad).⁴⁹

Oma arvamuse reformi kohta ütlesid välja ka kodanlikud parteid. Maaaritektuur, tööstuskodanluse ja pankurite organisatsioon Kristlik Rahvapartei ülistas igati F. Belaunde Terry agraarreformi, on arvamisel, et praegusel reformil pole objektiivseid kriteeriume. Partei on arvamisel, et valitsuse poolt määratud kompensatsioon on praktiliselt konfiskeerimine, peab kogukondade koopereerimist nõukogude kolhoosisüsteemi ülevõtmiseks, mis aga ei sobivat Peruu tegelikkusega. Eriti teravalt võitles Kristlik Rahvapartei põllumajanduslike tööstusettevõtete natsionaliseerimise vastu. R.V. Haya de la Torre Rahvapartei süüdistab armeed, et Rahvapartei ei saanud võimule tulla ning lasta parteil oma reformi läbi viia. Partei on arvamisel, et reformi oleks tulnud alustada Sierrast, kus olid säilinud feodaalsed tootmissuhted, aga mitte Costast, kus oli arenenud juba kapitalistlik tootmine. Partei liider ise nimetas seda reformi puhtaks improvisatsiooniks. Pärastpoole muutusid mõlemad parteid tagasihoidlikumateks, ära jäeti ka lubatud diversiooniaktid. Põhjus: eitahtud kaotada mõju rahva hulgas. Kui poliitilised parteid esinesid ainult avaldustega, teadudeni jõudmata, siis latifundistide poolt leidis reform

ägedat vastupanu. Talupoegade seas levitati kuuldusi, et maa võetakse ära kõikidelt rentnikelt (sinna alla kuulus suur osa talupoegkonnast), ksutati ära talupoegade hirmu armee ess, mis oli nende liikumise 1965. a. maha surunud. Latifundistidele tuli appi talupoegade harimatus ja konservatiivsus, madal klassiteadlikkus ning informatsiooni aeglane saabumine pealinnast.⁵⁰

Küllalt suur mõju riigi poliitilisele elule Peruu on rooma-katoliku kirikul. Oma suhtumist agraarreformi kirik sellega, et saatis reformi allakirjutamisele Peruu kiriku pea kardinal Juan Landazuri.⁵¹

Agraarreform nägi ette, et maad peavad saama 400000 perekonda ühtekokku 12 miljonit ha. Võrreldes F. Belaunde Terry vastava reformiga oli see suur samm edasi, kiud tuleb arvestada, et reform rahuldab ainult 1/3 xvajajatest, kuna Peruu on 1,2 miljonit peret, kellel ei ole maad. Selle kõrval on olemas ka andmeid, et maad saavad 340000 peret, kellele jagatakse 9 miljonit ha maad.⁵² Reformi esimesel, 1969. a. sai maad 17000 peret ühtakokku 1 miljon ha, hiljem tempo tõusis ja 1972. a. lõpuks oli maad saanud, nagu ka ülal oli juba mainitud, 700000 inimest. 1973. a. algul oli maad jagatud välja ca 5 miljonit ha, on andmeid, et 1973. a. lõpuks oli maad saanud 6 miljonit talupoega, kuid on vaevalt usutav, et on jõutud rahuldada kõik maavajajad.⁵³ 1975. a. tahetakse välja jagada 9,8 miljonit ha plaanitsetud 12 miljoni asemel.⁵⁴

Peruu valitsuse lähem eesmärk on selline, et tagada need tingimused, mille alusel võiks 70. aa. keskel reformist mingit tulu loota. Plaanis on suurendada hõivatust põllumajan-

duses, tõsta tööviljakust. Agraarküsimuse edukas lahendamine on protsess, mis nõuab palju aega ja kulutusi. Praegu on ilmselt veel vara teha mingeid järeldusi reformi positiivsetest ja negatiivsetest tagajärgedest, eelkõige oleks vaja, te need võimalikud positiivsed küljed jõuaksid täielikult ja lõplikult rahva teadvusesse ning alles siis saame rääkida edasistest sammudest.

§ 4 Valitsuse sotsiaalpoliitika.

Peruu on nõrgalt arenenud kapitalistlik riik, kuid tema siseolukorda iseloomustavad samad jooned, mis kapitalismaailma tervikuna. Lääneriikides on üheks teravamaks probleemiks järjest süvenev tööpuudus ja see on probleemiks nr. 1 ka Peruu siseolukorras.

Peruu töövõimeline elanikkond on ca 4 miljonit inimest, kellest enne 1968. a. täielikult töötuid oli kuni 10%.⁵⁵ Peab tunnustama, et J. Velasco Alvarado valitsuse ajal pole töötute arv olulisel määral vähenenud, ehkki tendents selles suunas on märgatav. 1968. a. lõpul oli maal 600000 täielikult töötut, seega rohkem kui enne pööret ja osaliselt 1,2 miljonit töötut.⁵⁶ Valitsuse majandusprogramm, mis kuulub realiseerimisele aa. 1971 - 1975 näeb ette töötute (nii osaliste kui täielike) osa vähendamist 28,5%-lt 16,8%-le töövõimelisest elanikkonnast. Loodetakse, et 1975. a. nende arv väheneb 848000-le inimesele, millest põllumajanduse alla kuuluks 487800 inimest.⁵⁷

Hoolimata sellest, et 1971. a. loodi juurde 146300 uut töökohta, mis kindlustas töö 3,4%-le töövõimelisest elanikkonnast, oli 1972. a. veel 300000 täielikku ja 1,2 miljonit osa-

liselt töötut.⁵⁸

Mónevõrra rohkem on valitsus ära teinud tööliste elujärje parandamiseks. 1970. a. tõsteti miinimumpalka neil töötajatel, kes saavad kuus alla 15000 soli (tööstustööline saab 1500 - 4500 soli), 1971. a. aprillis seati sisse sotsiaalkindlustus õnnetusjuhtumite puhul, kuu aega hiljem teatati, et see hakkab toimuma riigi ja ettevõtja kulul. Sotsiaalkindlustuse ja üldse sotsiaalsete vajaduste rahuldamiseks mõeldud osa riigieelarvest moodustas 1972. a. 25%.⁵⁹

Selliste ümberkorralduste olemasolu muidugi ei tähenda, et tööliklassi võitlus on nõrgenenud. Pigem vatupidi - täproletariaadi võitlusele taolised seadused saidki üldse võimalikuks. Puuduvad küll täpsed andmed streigiliikumise ulatuse kohta Peruus viimastel aastatel, kuid otsustades selle järgi, et 1972. a. ei tõmunud mäetööstuses mingit tõusu tänu kaevurite streikidele, siis võib eeldada tugevat ja pingelist võitlust.⁶⁰ Peab mainima, et valitsus suhtub streikidesse riiklikes ettevõtetes võrdlemisi liberaalselt, kuid streigid eraettevõtetes on alati politsei abil maha surutud.

Kui uus valitsus oli võimul olnud kaks aastat, siis võis märgata erinevate progressivsete grupeeringute vahel püüdemist ühtsuse poole. Valitsust toetavad momendil järgmised organisatsioonid: Üleüldine Peruu Töötajate Konföderatsioon, Uute Linnade Üldine Ametiühingukeskus, Endiste Seersantide, Madruste ja Sõdurite Assotsiatsioon, talupoegade föderatsioon "Tupac Amaru" jne. jne.⁶¹

Valitsusel aga on vaja, et rahvas võimalikult aktiivselt võtaks osa poliitilisest elust ning selle eesmärgiga asutati 24. juunil 1971. a. "Sotsiaalse Mobilisatsiooni Rahvuslik

Süsteem"(Sistema Nacional de Apoya a la Movilizacion Social-SINAMOS). Nimetuse puhul on tegemist muidugi ka õnnestunud valikuga:"sin amos" tähendab hispaania keeles "ilma pere-meesteta".Loodud organisatsioonile anti ministeeriumi õigused ning selle juht hakkas kuuluma valitsuse koosseisu. SINAMOS-e juhiks määrati brigaadikindral Leonidas Figeroa Rodriguez, kes kohe pärast kohale määramist teatas järgmist: SINAMOS on majanduslike ja sotsiaalsete gruppide osavõtt riigi juhtimisest kõikides sfäärides.Me ei saa läbi viia revolutsiooni, kui sellest ei võta osa organiseeritud rahvas.President J.Velasco Alvarado sõnade järgi on SINAMOS mõeldud rahva osavõtu uute mehhanismide loomiseks.⁶²

SINAMOS-e ülesanded on võrdlemisi laialdased:

- 1)ta peab riigi abiga tõstma elanikkonna loomulikku aktiivsust,
- 2)luua rahva seas teadmine, et ainult organiseerunud rahvas on võimeline täitma riigi ees seisvaid ülesandeid,
- 3)SINAMOS peab aitama koordineerida valitsuse ja organiseerunud elanikkonna vastastikust tegevust,
- 4)ta peab looma rahva hulgas positiivse suhtumise valitsuse sammudesse,
- 5)peab aitama kaasa maa ja linna lähendamisele jne.jne.

63

Tegevuse paremaks koordineerimiseks on loodud SINAMOS-erahvuslik, regionnalsed ja tsonaalsed keskused, milledest viimased jagunevad omakorda initsiatiiv gruppideks, olles elanikkonnaga vahetult seotud.

Peruu KP peab SINAMOS-e loomist vägagi vajalikuks ja üldiselt kiidab tema tegevuse heaks.Kuid samal ajal tunnevad

kommunistid rahutust sellepärast, et antud organisatsioonile avaldavad küllaltki suurt mõju apristid, trotskistid, ultravasakpoolsed. PKP arvates SINAMOS ei tohi asendada tõeliselt revolutsioonilisi organisatsioone ja parteisid. Tema edu seisneb selles, kui palju suudab ta neile parteidele toetuda ja millisel määral neid austada.⁶⁴

III PEATÜKK

PERUU VALITSUSE VÄLISPOLIITIKA AA. 1968-1973

§ 1 Uue välispoliitika põhijooned.

Alates XX sajandi 40.aa.oli Peruu välispoliitika pea-aegu täielikult orienteeritud USA-le.Selline suund leidis ametlikku kinnituse 1947.sõlmitud Rio-de-Janeiro pakti näol,mille alusel nii Peruu ja ka teised Ladina-Ameerika võtsid omaks USA välispoliitilise doktriini "ideoloogilistest piiridest" ja "Läänepoolkera kaitsest ülemaailmse kommunismi vastu".Ülalmainitud pakti täiendati veel 1952.a.sõlmitud USA-Peruu kahepoolse kokkuleppega.Taoline suunitlus loomulikult ei tulnud kasuks ei Peruu majandusele ega ka Peruu välispoliitilisele autoriteedile ning 60.aa.keskel hakkasid sellest aru saama ka Peruu liidrid. Esimene samm selliste ühepoolsete suhete murdmiseks tehti juba president F.Belaunde Terry ajal,kui 1968.a. suvel saadeti NSV Liitu kaubandusdelegatsioon.¹Kuid arvestades USA suurt mõju Peruu majandusele ja poliitilisele elule võib väita,et ilma neid suhteid resoluutselt revideerimata Peruu ei oleks olnud suuteline ajama iseseisvat poliitikat.

Autoriteedi võitmiseks rahvusvahelisel areenil pidi Peruu näitama tervele maailmale,et ta on suuteline astuma USA-ga vastuollu ja seda eelkõige sisepoliitilisel alal.Selleks saigi IPC natsionaliseerimine,mis sai heakskiidu osaliseks nii Ladina-Ameerikas kui ka mujal maailmas. Püüdlamisega sisepoliitilise iseseisvuse poole Peruu näi-

tas, et ta tahab saavutada ka välispoliitilist sõltumatust. Peruu sõjaväelise valitsuse uueks välispoliitiliseks põhjooneks sai nn. ideoloogiline pluralism (H. I. Laski poolt "poliitilise pluralismina" riigiteooriasse toodud kodanliku demokraati põhimõistete transformeerimine välis-, s. o. riikidevahelistele suhetele, mis peab teoreetiliselt põhjendama Peruu sidemeid kõikide maadega, olenemata nende sisepoliitilisest suunitlusest. Võitluses materialistliku monismi ja marksistlik-leninliku riigiteooria vastu peegeldab ideoloogiline pluralism kodanlike ideoloogide võimetust tunnetada objektiivseid seaduspärasusi ja neid teaduslikult seletada.²), mis leidis kajastamist ka valitsuse välispoliitilises doktriinis:

- 1) Peruule on vajalikud diplomaatilised sidemed kõikide maadega olenemata nende sotsiaalsest korrast,
- 2) Peruu toetab võitlust kolonialismi ja neokolonialismi vastu ning rahuliku koeksisteerimise eest,
- 3) Peruu on solidaarne teiste Ladina-Ameerika riikidega nende võitluses rahvusvahelise imperialismi vastu,
- 4) Peruu lähimaks välispoliitiliseks eesmärgiks on Andide grupi tugevdamine (vaata täpsemalt lk.)³

Peruu välisminister Edgardo Mercado Jarrin on korduvalt rõhutanud (näiteks ÜRO 1969. ja 1970. a. Peaassamblee istungjärkudel), et Peruu soovib igati laiendada sidemeid sotsialismileeri maadega ja et Peruu peab ära kasutama nende kogemusi majanduse alal.⁴

Viimasel ajal on nii M. J. Velasco Alvarado kui ka teised valitsuse liikmed avaldanud mõtteid sündmuste kohta

terves maailmas. Peruu valitsus toetab igati rahu Vietnami ja Lähis-Idas (sealsete ÜRO vägede koosseisu kuuluvad ka Peruu üksused), on resoluutselt hukka mõistnud imperialismi, kolonialismi ja rassismi.⁵

Peruu ei ole rahul praegu Ladina-Ameerikas valitseva poliitilise süsteemiga - Ameerika Riikide Organisatsiooniga (ARO). E. Mercado Jarrin on öelnud, et:

- 1) ARO tuleb reorganiseerida Ladina-Ameerika huve arvestades ning aluseks tuleb võtta Ladina-Ameerika riikide ja rahvaste solidaarsus,
- 2) USA majanduslikke saktsioone peab vaatlema kui agressiooniakte, mis ei tohi jääda ainult kahe riigi omavaheliseks probleemiks, vaid kuuluvad arutamisele ARO-s.⁶

Taoline poliitika on muidugi viinud sidemete halvenemisele USA-ga.

Peruu poliitikat rahvusvahelisel areenil võib pidada aktiivse neutraliteedi poliitikaks, mis peab riigi viima vabadusele ja sõltumatusele. Täieliku iseseisvumise saavutamise vahendiks peab Peruu Ladina-Ameerika ühinemist: alles siis võib iga kontinenti riik tunda ennast võrdseks teiste seas.⁷

§ 2 Peruu suhted USA-ga aa. 1968-1973

Kui 3. oktoobril 1968. a. USA katkestas ajutiselt diplomaatilised sidemed Peruuga ja samas andis mõista, et nii majanduslikku kui ka sõjalist abi antakse edasi, võis arvata, et J. Velasco Alvarado on järjekordne marionett, kes tegutseb Ühendriikide näpunäidete järgi. Kuid 9. oktoobril sõjaväeline valitsus natsionaliseeris IPC ilma kompensat-

siooni maksmata ning nüüd jäädi terves maailmas ootama USA vastulööki. Ameerika Ühendriigid annavad nii majanduslikku kui ka sõjalist abi paljudele riikidele maailmas, kuid mõned aastad tagasi USA Kongressi poolt kinnitatud nn. Hickenlooperi paranduse järgi katkestatakse nenedele riikidele, kes on natsionaliseerinud USA kodanikele kuulunud ettevõtteid ilma kompensatsiooni tasumata, 6 kuu möödudes igasugune majanduslik abi.⁸ Kuna aga seaduse järgi tuli abi andmine lõpetada alles poole aasta pärast, otsustasid Ühendriigid anda löögi teisel rindel.

Pärast seda, kui USA oli katkestanud nii majanduslikud kui diplomaatilised sidemed Kuubaga, jäid Ühendriigid ilma ka odavast Kuuba suhkrust. Selleks, et seda kaotust kompenseerida ja anda ka majanduslik ning poliitiline löök Kuubale, hakkas USA soodustatud hindadega suhkrut ostma teistest Ladina-Ameerika maadest. Peruu muutus õige pea üheks suuremaks suhkrutootjaks ja -eksportijaks Ladina-Ameerikas, kelle suhkrutoodangust 90% läks USA-sse. Tänu kõrgendatud suhkruhindadele USA turul sai Peruu igal aastal 65 miljonit dollarit kasumit.⁹ Selleks, et Peruule mõju avaldada, esitati USA Kongressile nn. Hollandi ja Grace'i parandused suhkrukvootide muutmise asjus. Kui Kongress oleks need parandused kinnitanud täielikult (kinnitati osaliselt), siis oleks Peruu suhkruhindade alandamise tõttu kaotanud iga aastal ca 50 miljonit dollarit.¹⁰ Peruule tuli kasuks asjaolu, et teda toetas enamik Ladina-Ameerika riikidest ning USA ei riskinud kasutada majandusliku survet sellisel määral nagu seda nõudsid Holland ja Grace.¹¹ Peruu valitsusele andis kindlust veel

teadmine, et kartuses rahutuste ees nii Peruus kui ka teistes Ladina-Ameerika riikides USA ei julge rakendada otse-seid majanduslikke sanktsioone. USA-s endas oldi arvamisel, et sellisel juhul võivad Peruus puhkeda võimsad rahvaväljaastumised, mida sealne armee ei ole suuteline maha suruma. Lisaks nendele põhjustele oli J. Velasco Alvarado korduvalt deklareerinud, et IPC natsionaliseerimisele ei järgne nn. ahelreaktsiooni s.t. teiste USA-le kuuluvate ettevõtete natsionaliseerimist. Need olidki põhjusteks, miks USA 7. aprillil 1969. a. võttis tagasi ka Hickenlooperi paranduse.¹²

See oli Peruule ja tervale kontinendile suur võit. Ehkki USA veel hiljem korduvalt püüdis Peruu valitsust mõjutada, et viimane tasuks kompensatsiooni IPC natsionaliseerimise eest, oli kõik asjata. Sõjaväelased olid nõus tasuma kompensatsiooni ainult juhul, kui IPC tasub ära oma võla. USA, kes kartis, et Peruu eeskujule võivad järgneda ka teised maad, saatis korduvalt Peruusse oma emissare, kuid midagi olulist need korda saata ei suutnud.¹³

Lisaks majanduslikule konfrontatsioonile sattus Peruu valitsus USA-ga vastuollu ka sõjalistes küsimustes. Peruu oli kuulutanud oma territoriaalveteks 200 km laiuse ala ja kui 1969. a. veebruaris vahistati nendes vetes üks USA kalalaeve, siis nüüd avanes Ühendriikidel võimalus rakendada Peruu suhtes nn. Pelly parandust, mille alusel lõpetati sõjalise abi andmine Peruule.¹⁴ Vastuseks sellele saatis Peruu valitsus maalt välja kõik USA sõjalised missioonid.¹⁴

60. aa. lõpuks oli selge nii Ühendriikides kui Ladina-Ameerikas, et USA initsiatiivil loodud ja tema huve Lõuna-

Ameerika kontinendil kaitsma kutsutud "Progressiliit" on läbi kukkunud. Ladina-Ameerika rahvaste vabadusliikumise survele oli USA sunnitud otsima uut suhtlemismoodust Ladina-Ameerika riikidega. Uue doktriini väljatöötamiseks oli vaja teada saada ka teiste riikide positsioone antud küsimuses ning seda välja uurima saadeti USA presidendi R. Nixoni eriesindaja N. Rockefeller. Selle visiidi üheks peamiseks põhjuseks oli Peruu sõjaväelaste poliitika ning visiidi tulemusena loodeti välja töötada suhtumine ka taoliste režiimide suhtes. Tänu ülalmainitud põhjustele olid Peruu-USA suhted selleks ajaks (1969. a. suvi) saavutanud oma teravuse haripunkti ning Peruu valitsus keeldus N. Rockefellerit vastu võtmast.¹⁵ Viimane oma ettekandes R. Nixonile rõhutas, et Ladina-Ameerikas on pinnas revolutsioonide jaoks piisavalt väetatud ning on hädavajalik nn. uute sõjaväelaste enda poole võitmine.¹⁵

USA-l oli selge, et ta ei ole enam suuteline dikteerima oma tahtmist Ladina-Ameerika riikidel ning et päästa oma positsioonid, kuulutas president R. Nixon 31. oktoobril välja uue poliitika Ladina-Ameerika suhtes, mis sai nimeks "võrdne partnerlus". Peruu-USA suhete teravnamise ajal 1968-1969. a. tekib küsimus miks USA ei kasutanud Peruu vastu sõjalist jõudu nagu omal ajal Kuuba ja Dominikaani Vabariigi vastu? Põhjus on lihtne. 60. aa. lõpp ei olnud see, mis 60. aa. algus: USA ei olnud enam suuteline lahendama küsimust sellisel teel. Ühendriigid said aru, et sõjalise jõu rakendamine Peruu vastu ainult kiirendaks teiste Ladina-Ameerika maade rahvaste võitlust sõltumatuse eest ja USA vastu. Siit tulenebki, et võitlus USA ja Peruu vahel

omandas ainult diplomaatilise ilme.

1969.a.võib Peruu-USA suhetes pidada nagu mingiks piiriks, millest alates Peruu võitlus USA vastu omandas mõnevõrra uue värvingu. Erinevus eelmisest perioodist seisneb selles, et nüüd tõstis Peruu oma probleemid laia avalikkuse ette. Peruu esindajad kritiseerisid USA poliitikat suurte nõupidamistel, millest tihtipeale võttis osa enamik maailma riikidest.

Üheks tähtsamaks diplomaatilise võitluse rindeks USA ja Peruu ning viimast toetavate Ladina-Ameerika riikide vahel on ARO küsimus. Kui kohe pärast võimuletulekut Peruu sõjaväelased esinesid ARO reorganiseerimise nõudega, siis 4.-15. aprillini 1973.a. toimunud ARO järjekordsel istungjärgul avaldas Peruu delegatsioon oma arvamust ARO likvideerimise kohta. Samal istungjärgul ründas tolleaegne USA riigisekretär W. Rogers väga teravalt Peruu ja ka Panama positsioone antud küsimuses.¹⁶

Lahkhelid USA ja Peruu vahel on tekkinud ka ÜRO-s, ehkki seal ei ole mindud kaugemale Ladina-Ameerika probleemidest. Kõige teravam kokkupõrge selle organisatsiooni raames toimus ÜRO Julgeolekunõukogu väljasõiduistungil ajal 1973.a. märtsis Panamas. Kuna Peruu on Julgeolekunõukogu ajutine liige, esitas ta oma pooldajatega ühise resolutsiooniprojekti Panama kanali küsimuses, mis vastupidine USA seisukohtadega. Lisaks sellele tõstis Peruu delegatsioon üles veel terve rea probleeme:

- 1) Peruu kahtleb USA sõjaväebaaside otstarbekuses Ladina-Ameerikas ning peab vajalikuks nende evakueerimise,

- 2) Peruu mõista hukka USA sekkumise teiste riikide siseasjadesse,
- 3) Peruu nõuab, et USA lõpetaks edumeelsete maade blokaadi,
- 4) ja veel kord mõistis Peruu avalikult hukka kolonialismi ja neokolonialismi.¹⁷

Kuna aga USA on Julgeolekunõukogu alaline liige, siis kasutas ta oma vetoõigust, mille tulemusena antud probleemide arutelu võeti päevakorrast maha.¹⁸

Teravaks on muutunud Peruu-USA suhted sõjalises valdkonnas. 3.-8. septembrini 1973. a. Caracases toimunud Ladina-Ameerika maade armeede ülemjuhatajate X nõupidamisel nõudis Peruu delegatsioon, mille juhiks olid nüüd juba peaja kaitseminister E. Mercado Jarrin (alates 1973. a. jaanuarist), 1947. a. Rio-de-Janeiro lepingu täielikku läbivaatamist.¹⁹

USA'-s on korduvalt püütud muuta poliitikat nii Peruu kui terve Ladina-Ameerika suhtes. Eriti jäika suhtumist nõuab Ühendriikide Rahandusministeerium, kus ei suudeta leppida toimunud muutustega. Viimasel paaril aastal on enam-vähem samal positsioonil olnud ka president R. Nixon, kes 1972. a. algul ähvardas muuta suhtumist Peruu ja Tšiilisse, kui need ei lõpeta USA omandi natsionaliseerimist. Sellele vastuseks teatas J. Velasco Alvarado, et ta ei soovita R. Nixonil ähvardada Ladina-Ameerikat, kuna see on praegu kääriv kontinent ja talle ei loe mingid ähvardused.²⁰ Ühendriikide Riigidepartemang on mõnevõrra paindlikematel positsioonidel, seal on aru saadud, et tuleb loobuda absolutiseerimast nn. Brasiilia teed ja samas peab

püüdma vältida Peruu mõju laienemist ülejäänud Ladina-Ameerika riikidele.²¹

§ 3 Peruu suhted Ladina-Ameerika riikidega.

§ 3 a: Koostöö Andide grupiga.

Üheks vahendiks vabaduse ja sõltumatuse saavutamisel peab Peruu valitsus Andide gruppi. See on majandusühendus, mis on tekkinud Ladina-Ameerika Vabakaubanduse Assotsiatsiooni raames ning ühendab momendil Peruud, Ekvadori, Tšiilit, Boliiviad, Kolumbiat ja Venetsueelat. Huvi selle grupeeringu vastu ilmutavad veel Mehhiko, kes 1973. a. algul kirjutas alla kokkuleppele koostööks Andide grupiga, ja Argentiina.

Taolisest majandusühendusest hakati tõsisemalt rääkima juba 60. aa. keskel, kuid tegudeni jõuti alles 1969. a. aprillis, kui Cartgenas (Kolumbia) toimunud vastavate riikide välisministrite nõupidamisel otsustati ülalmainitud ühendus rajada. Vastav leping kirjutati sama aasta mais Bogotas alla ja 1969. a. novembris sai grupp endale Lima deklaratsiooni näol ka juriidilise aluse.²²

Lima deklaratsioonis märgiti, et:

- 1) ...sotsiaalse arengu eest vastutavad Ladina-Ameerika maad ise,
- 2) ...iga rahvas valitseb ise oma loodusrikkusi,
- 3) ...Ladina-Ameerika riigid eitavad igasugust välist maist vahelesegamist, nii poliitilist kui majanduslikku survet.

Nende teeside alusel töötati välja Andide grupi tegevusprogramm, mis kokkuvõetun oleks selline:

- 1) liikmesriigid ühtlustavad oma majanduspoliitika,
- 2) majandusliku arengu plaanid koordineeritakse ühiselt,
- 3) koos planeeritakse uued kapitaalmahutused ja nende suurused,
- 4) teatud ajavahemiku jooksul likvideeritakse tollibarjäärid,
- 5) loodusrikkusi hakatakse kasutama ühiselt.²³

Peruul oli nii grupeeringu loomisel ja on ka momendi praktilises tegevuses suur osa. Peruud võib lugeda grupi üheks initsiaatoriks, seda hindasid vääriliselt ka teised liikmesmaad, kuna Juhtiva Nõukogu ja Peasekretariaadi asukohaks määrati Lima ning ühenduse peasekretäriks valiti peruulane. Peruu valitsus ise hindab Andide gruppi väga kõrgelt. E. Mercado Jarrin on öelnud järgmist: "Peruu elab üle ajaloolist etappi... Maal teostatavad struktuurilised muutused võimaldavad meil kiirendada industrialiseerimist. Agraarreform, loodusrikkuste natsionaliseerimine ja nende kaitse - see ei pea kaasa aitama mitte ainult majandusliku sõltumatuse saavutamisele, vaid lubab ilma surveta väljaspoolt sellele lepingule alla kirjutada".²⁴

Peruu mõju on tuntav ka ühenduse ideoloogias, kuna grupi poliitiliseks aluseks on sama, mis on Peruu välispoliitika põhjooneks - ideoloogiline pluralism. Ametlikult kinnitati seda 1972. a. juunis nn. II Lima deklaratsioonis ja oli eelkõige mõeldud välismaailmale oma ühtsuse näitamiseks. Selle põhjustas reaktsiooniline sõjaväeline riigipööre Boliivias 1971. a. augustis, kuid võimule tulnud Hugo Banzeri valitsus teatas, et Boliivia jätkab

koostööd Andide grupis ning kohustub täitma kõiki varem sõlmitud lepinguid.²⁵ Täpselt sama olukord, mis 1971.a. oli Boliivias, tekkis pärast 1973.a. septembripööret Tšiilis. Kuid nagu Boliivia jätkab koostööd Andide grupiga, pole ka Tšiili sõjaväeline hunta teatanud, et ta lahkub ühendusest.

Ehkki 60aa. lõpus ja 70. aa. algul valitses USA-s arvamine, et Andide grupp saab sünnult sündima ja kui see siiski peaks õnnestuma, siis tekib ta ainult selleks, et näidata oma liikmete nõrkust, jõuti juba 1971.a. esimesele ühisele kokkuleppele ja seda pealegi USA kapitali suhtes.²⁶ Märtsis 1971.a. algul Limas ja pärast Cuscos (Peruu) toimunud nõupidamisel võeti vastu suund natsionaliseerimisele. Eesmärgiks seati, et ettevõtetes peab olema 80% oma maa kapitali.²⁷ Vastuseka sellele deklaratsioonile teatasid 240 USA kompaniid, et nad loobuvad edasistest kapitalimahutustest ja osa neist hakkas juba oma kapitali välja vedama.²⁸ Tänu Peruu eeskujule on võetud suund riigisektori tugevdamiseks liikmesriikide majanduses. Väliskapitalil on lubatud aktiivselt tegutseda kuni 1980.a., pärast seda peab jääma domineerivaks riigisektor.²⁹

1972.a. jõuti ka esimeste praktiliste sammudeni: 1. jaanuaril teatasid Peruu, Kolumbia ja Tšiili (Venetsueela polnud siis veel ühinenud), et nad alandavad kauplemiseks omavahel tolle 10% võrra ja kauplemiseks Boliivia ning Ekvadoriga 40% võrra. See samm oli mõeldud selleks, et kiirendada kahe viimase riigi majandusliku arengut, kuna nad on teistest veel tunduvalt maas. Perspektiivis on ette nähtud, et tollibarjäärid likvideeritakse täielikult 1980.a.³⁰

Selline tollide alandamise poliitika tõi endaga kaasa liikmesriikidevahelise kaubavahetuse tunduva suurenemise. Kui 1969.a. oli nende maadevaheline kuubakäive 75 miljonit dollarit, siis 1972.a. ulatus see 157 miljonile. 1975.a. on plaanis suurendada kaubavahetust kuni 500 miljoni dollari aastas.³¹

1972.a. lõpul töötati välja kaks esimest majandusliku koostöö programmi: 1) metallitöötlemine ja masinaehitus, 2) naftakeemia. Nende tööstusharude toodete suhtes kehtestatakse kolmandate riikide kaupadele ühesugused tollid. 1975.a. tahetakse valmis jõuda esimese ühise tootmiskompleksiga - selleks peab kujunema Peruu ja Boliivia ühiste jõududega rajatav suur naftakeemiakompleks, mis varustaks naftasaadustega ülejäänud maid. Siin, nagu näeme, on tegemist juba teatud spetsialiseerumisega.³²

§ 3 b: Peruu sidemed Kuubaga.

See probleem on oluline tervele Ladina-Ameerikale. Teatavasti 1962.a. Kuuba visati USA survele välja ARO-st ja ainult Mehhiko ei katkestanud temaga diplomaatilisi sidemeid. Pärast 1968.a. pööret Peruu olukord muutus ka suhtumises sotsialismimaadesse, nende hulgas ka Kuubasse. Peruu valitsuse välispoliitilise doktriini üks peamisi punkte ütles, et Peruule on vajalikud diplommatilised sidemed kõikide maadega, olenemata nende sisepoliitilisest korrast. Tekkis võimalus, et Peruu taastab diplomaatilised sidemed Kuubaga, nagu ta seda oli teinud Euroopa sotsialistlike riikidega.

1969.a. juuni algul toimus Limas ÜRO Ladina-Ameerika

Majanduskomisjoni istungjärk, millest võttis osa ka Kuuba delegatsioon eesotsas Kuuba KP sekretäri Carlos Rafael Rodriguesiga. Viimane oma esinemistes rõhutas, et Kuuba soovib taastada diplomaatilised sidemed Peruuga, kuid Peruu liidrid sellele vastust ei andnud.

1970. a. hakkas ka Peruu Kuuba vastu tõsisemat huvi tundma. Oma esinemises ÜRO 25. istungjärgul 1970. a. mõistis E. Mercado Jarrin hukka USA majandusliku blokaadi Kuuba suhtes ja kutsus üles alustama Kuubaga konstruktiivset dialoogi ning taastama viimase õigused ARO-s.³³

1971. a. 23. novembril külastas Peruu Kuuba KP I sekretär ja Kuuba valitsuse peaminister Fidel Castro Ruz, kes oli just saabunud visiidilt Tšiilist. F. Castro Ruzil oli jutuajamine nii J. Velasco Alvaradoga kui E. Mercado Jarriniga. Viimane lubas Castrole, et Peruu esineb nii ARO tööorganites kui ka ARO järgmisel istungjärgul Kuuba toetuseks. Seda Peruu ka tegi.³⁴

Kui me seda sündmust saame lugeda diplomaatiliste sidemete kehtestamise eelmänguks, siis pärisidemeteni jõuti 8. juulil 1972. a.

Peruu ja Kuuba kaubandussidemete kehtestamiseni kulus samapalju aega kui diplomaatilistegagi. Esimeseks kahe riigi vaheliseks kaubandustehinguks sai 1971. a. sõlmitud kokkulepe, mille alusel Kuuba ostis Peruult suurema koguse kalajahu.³⁵ Pikka aega jäi see ainukeseks, hoolimata sellest, et 20. juunil 1972. a. teatas J. Velasco Alvarado, et Peruu soovib Kuubaga kaubelda. See avaldus on oluline just sellepärast, et esmakordselt tegi vastava ettepaneku Peruu, tavaliselt oli taolistes küsimustes initsiaatoriks olnud Kuuba.³⁶

Jää murdumisest me saame rääkida alles alates 1973.a., kui Peruu ja Kuuba sõlmisid kokkuleppe, mille alusel mõlemad riigid kohustusid arendama koostööd mäetööstuse, naftatööstuse ja energeetika alal.³⁷

Ilmselt ei tule probleemi tähtsust otsida mitte nõrgas, alles arenevas majanduslikus koostöös, vaid eelkõige senise suhtumise murdmises. Pärast diplomaatiliste sidemete taastamist Peruu ja Kuuba vahel on sama sammu astumist plaanitsenud nii mitmedki teised Ladina-Ameerika riigid, kuid jõudnud selleni on ainult Tšiili (katkestati sõjaväelise hunta poolt uuesti 1973.a. septembris) ja Argentiina. Kuna Peruu mõju Andide grupi demokraatlikele riikidele (Ekvador, Venetsueela ja Kolumbia) on võrdlemisi suur, siis võib oletada, nendest riikidest mõni kordab Peruu sammu. Sedasama võib Peruu mõjul teha ka Panama.

§ 3 c: Peruu osa Ladina-Ameerikas.

Peruu mõju Ladina-Ameerikas me saame vaadelda kahes aspektis: esiteks mõju riiklikus plaanis, kuhu kuuluksid Peruu ohvitseride poolt läbiviidud majanduslikud reformid ja Peruu valitsuse sammud välispoliitika alal ja teiseks Peruu armee mõju Ladina-Ameerika maade ohvitserkonnale.

Pärast IPC natsionaliseerimist, mida toetasid laiad rahvamassid tervel kontinendil, vallandusid paljudes maades nõudmiste lained väliskompaniide riigistamiseks. Ilmselt on olemas otsene seos Peruu sündmuste ja Tšiili vasekaevanduste natsionaliseerimise vahel 1969.a.³⁸ IPC natsionaliseerimise puhul õnnitles Peruu presidenti omaaegne Mehhiko president Lazaro Cardenas, kes oli esimesena Ladina-Ameer-

rikas alustanud kompanii "Standard Oil of New Jersey" ettevõtete natsionaliseerimist. Peruu mäetööstuse- ja energeetikaminister kindral Jorge Fernandez Maldonado teatas Mehhiko esindajatele, et Peruule olid eeskujuks Cardenase reformid.³⁹

Peruu mõju võib oletada ka Venetsueela presidendi Caldera aktsioonides USA naftamonopolide vastu.

Peruu mõju oli üsna suur isegi sellistele riikidele, kus olid võimul reaktsioonilised režiimid nagu Argentiinas. Selle riigi eelmine president kindral Alejandro Lanusse pidas sidemete arendamist Peruuga üheks oma välispoliitilise sõltumatuse näitajaks.⁴⁰

Lisaks majanduslikule mõjule ma saame nimetada riike, kus Peruu eeskujul muudeti kehtivat valitsemiskorda ja asuti ellu viima progressiivseid reforme. Peruu eeskujul toimusid progressiivsed sõjaväelised pöörded Panamas 1968. a. ja Boliivias 1969. a. Sama võib ütelda ka pöörde kohta Ekvadoris 1972. a. Nii maareform Panamas, USA kompanii "Gulf Oil" natsionaliseerimine Boliivias ja loodusrikkuste kuulutamise riigi omandiks Ekvadoris - kõik need kinnitavad Peruu vastavate ümberkorralduste suurt mõju. Seda sama on väitnud ka nende režiimide liidrid.

Peruu ohvitserkond on eeskujuks paljude Ladina-Ameerika maade ohvitseridele. Peruud peavad ideaaliks sõjaväelaste rühmitused Brasiilias ja Argentiinas, on teada, et Peruu eeskujul tahtsid samalaadseid pöörded läbi viia ohvitserid Salvadoris ja Honduurases 1972. a.⁴¹ Võib oletada, et Peruu kogemusi arvestas ka Uruguais 1970. a. tekkinud Laia Rinde liider kindral Libero Seregni.

Tänu majandusprobleemide küllaltki edukale lahendamisele ning eesrindlikele välispoliitilistele aktsioonidele, on Peruu muutunud Argentiina, Mehhiko ja Venetsueela kõrval üheks kontinendi poliitiliseks liidriks. Peruu KP arvates peaks Peruu kujunema mudeliks nendele riikidele, mida iseloomustavad madal arengutase ja elanikkonna vähe poliitiline aktiivsus. Peruu revolutsiooni tulemused on kahtlemata aluseks majanduslikele ümberkorraldustele teistes Lädina-Ameerika maades, nad kiirendajateks nende rahvaste täielikule majanduslikule ja poliitilisele vabanemisele, eelkõige USA ülemvõimust. Mida suuremad on peruulaste saavutused, seda enam nad mõjuvad kontinendi nendele maadele, kus praegu on võimul samad klassid, mis olid Peruus enne 3. oktoobrit 1968. a.⁴²

§ 4 Peruu sidemed teiste kapitalistlike riikidega.

Viimastel aastatel on Peruu olulisel määral laiendanud majandussidemeid sotsialismileeri maadega, kuid samas on kindel, et tähtsamate kapitalistlike riikide mõju Peruu majandusele ja ka poliitilisele elule on niivõrd suur, et Peruul tuleb nendega veel kaua aega tõsiselt arvestada. Peruu väliskaubandusest langeb üle poole USA, SFV ja Jaapani arvele, väliskapitali kogusumma on üle 900 miljoni dollari. Lisaks sellele vajab Peruu oma majanduse arendamiseks hulgaliselt raha ja seda on jällegi nõus lahkelts pakkuma lääneriigid. 1971-1975. a. majandusplaani täitmiseks vajab Peruu 6,5 miljardit dollarit, millest 1,8 loodetakse saada välisriikidelt. 1972. a. veebruaris toimus

Periisis Peruu krediitorite (USA, Euroopa Majandusühendus, Jaapan, Kanada, Hispaania, Soome) nõupidamine, kus vaadati see plaan läbi. Peruu ise palus neilt 1077,3 miljonit dollarit ja otsustades Peruu ekspertide hinnangute järgi, peaks see neil ka õnnestuma. 1973-1975. a. lubati Peruule 700 miljonit dollarit, krediidi lõplik suurus selgub pärast kahepoolseid kokkuleppeid.⁴³

Peale USA väärrib märkimist veel Jaapani majanduslik ekspansioon Ladina-Ameerikasse, kes on tõusnud teiseks investaatoriks, tõrjudes tagaplaanile SFV ja Suurbritannia. Ehkki Peruu ei ole Jaapani positsioonid nii kindlad nagu näiteks Brasiilias, on alust oletada, et õige pea kujuneb Jaapan Peruu majanduselus küllaltki tähtsaks teguriks. Majanduslikud sidemed Peruu ja Jaapani vahel olid olemas juba enne 1968. a. pööret, kui Jaapan ostis igal aastal suurte koguste kaupa gvaanot. Esimesed lepingud kahe riigi vahel sõlmiti 1971. a., kui Jaapanit külastas J. Fernandez Maldonado. Jaapan andis mõista, et ta on äärmiselt huvitatud Peruu vasest ja kuigi lepingud sõlmiti väetisetehase, raadiojaama ja elektriliinide ehitamise kohta, võib arvata, et Jaapan tungib õige pea ka Peruu mäetööstusesse. 1972 - 1973. a. sõlmitud lepingute järgi Jaapan ehitab Peruu teid, rajab autotehaseid, annab krediiti.

Tõusvaks riigiks nii Peruu kui terves Ladina-Ameerikas paistab kujunevat Prantsusmaa. Viimane ise põhjendab oma huvi Ladina-Ameerika vastu nn. latinismi teooriaga, mille alusel kõik romaani keelkonda kuuluvad rahvad peavad liituma ning sellise ühenduse juhiks saaks loomulikult Prantsusmaa kui majanduslikult kõige tugevam.⁴⁴

Peruu sidemed Prantsusmaaga on siini olnud peamiselt sõjalist ja kultuurilist laadi: Peruu kasutab juba mitmendat aastat Prantsuse hävituslennukeid "Mirage". Samal ajal pole Peruu nõus Prantsusmaa poliitikaga Vaiksel ookeanil, täpsemalt tema tuumakatsetustega. Prantslaste viimane tuumapommi lõhkamine Mururoa atollil 1971. a. viis niikaugemale, et 18. augustil 1971. a. Peruu katkestas diplomaatilised sidemed Prantsusmaaga.⁴⁵ Kuigi Peruu valitsus avaldas veel hiljemgi resolutsed protesti taoliste katsetuste vastu, teatati juba 31. detsembril 1971. a., et Peruu soovib jätkata Prantsusmaaga senist koostööd kultuuri, teaduse ja tehnika alal. Peruu valitsus ise peab sidemeid Prantsusmaaga tähtsaks teguriks USA mõju nõrgendamisel.⁴⁶ Ilmselt on Peruul Prantsusmaad rohkem kui vastupidi, sest 16. novembril 1973. a. teatas Peruu valitsus, et ta on valmis taastama Prantsusmaaga ka diplomaatilised sidemed.⁴⁷ Siiani on Prantsusmaa osa Peruu majanduses olnud üpris tühine, eriti kui võrrelda USA ja Jaapaniga, kuid nii Peruu kui ka Prantsusmaal ollakse arvamisel, et õige pea võib see tunduvalt suurenedada.

§ 5 Peruu suhted sotsialismimaadega.

J. Velasco Alvarado valitsuse üheks esimeseks sammuks välispoliitikas oli diplomaatiliste sidemete taastamine Euroopa sotsialismimaadega. Veel 1968. a. taastati sidemed Rumeenia, Jugoslaavia ja Tšehhoslovakkia, 1969. a. algul NSV Liidu, Poola ja Ungariga, aasta lõpus ka Bulgaariaga.⁴⁸ Euroopa sotsialistlikest riikidest pole tunnustatud veel SDV-d ja Albaaniat, Aasias on esialgu tunnustatud ainult Hiina.

Ehkki Peruul olid juba enne sõjaväelise valitsuse võimaletulekut olemas teatud sidemed Nõukogude Liiduga, kuid tihedamaks muutusid nad alles pärast 1.veebruari 1969.a., kui kahe riigi vahel taastati diplomaatilised sidemed. Selle sündmuse kohta ütles E.Mercado Jarrin, et Peruu peab igati hoidma kõige südamlikemaid suhteid NSV Liiduga. Peruu valitsus on veendunud, et koostöö juhtiva sotsialismi-⁴⁹maaga avab Peruu ees veelgi laiemad perspektiivid.⁴⁹ Nende sõnade kinnituseks sõlmiti juba 18.vebruaril 1969.a. esimene kahe maa vaheline kaubaleping kaheks aastaks, mille alusel Nõukogude Liit tegi Peruult oma esimese ostu: 100000 dollari eest villa.⁵⁰

Kui me jätame välja NSV Liidu abi Peruule 1970.a. mär-
väriseamise ajal ja mille kohta peab ütleva, et see polnud
sugugi väike⁵¹, siis peamiseks koostöö objektideks Nõukogu-
de Liidu ja Peruu vahel kuni 1972.a. olid kalandus ja ma-
sinaehitus. Tulles vastu Ladina-Ameerika maade soovidele,
nõustusid sotsialismimaad neilt peale tooraine ostma ka
valmistooteid, eriti tööstustoodangut. Selline punkt sai
fikseeritud ka 1970.a. Peruu - NSV Liidu kaubalepingus, mil-
le alusel viimane kohustus ostma Peruult ka masinaid. Sa-
mas märgiti, et ka Peruu ostab Nõukogude Liidult suure par-
tii energeetikatööstuse sisseseadet.⁵² Tuleb mainida, et olu-
lise osa NSV Liidu krediitidest Peruule moodustasid masi-
nad.⁵³ Kalanduses oli kahe riigi suurimaks ettevõtmiseks
kalanduskompleksi rajamine Peruu loodeosas, selle ehitami-
sega alustati 1971.a.⁵⁴

29. detsembril 1972.a. kirjutati alla praegu suurimale
Nõukogude Liidu - Peruu koostööaktile - Olmose projektile.⁵⁵

NSV Liit aitab Peruul rajada Olmose jõele Peruu suurimat hüdro- ja irrigatsioonikompleksi. Projekt on eriti tähtis põllumajandusele, kuna ta võimaldab niisutada suurt maa-ala ja vabastada ~~ja~~ Peruu põllumajandussaaduste ekspordist, millele igal aastal kulutatakse 125 -130 miljonit dollarit. Sama projekti alusel tekib võimalus toodetava elektrienergia baasil arendada töötlevat tööstust ning varustada elektriga riigi põhjapiirkondi.⁵⁶ Kahtlemata aitab selle projekti elluviimine leevendada olulisel määral tööpuudust.

n NSV Liit osaleb ka teistes rahvamajandusharudes:14. juunil 1972.a. sõlmitud lepingu alusel Nõukogude Liit aitab Peruul rajada energeetika- ja mäetööstusobjekte, aitab otsida naftat ja maavarasid.⁵⁷

Sidemete arengust annavad tunnistust ka sõjaväedele- gatsioonide vahetusvisiidid. Niiviibis 1972.a. juunis Nõukogude Liidus Peruu sõjaväedele gatsioon eesotsas õhujõu- dude kindralleitnandi Eduardo Montero Rojasega ja sama aasta septembris oli Peruu vastukülaskäigul NSV Liidu õhulaevastiku ülemjuhataja marssal P.S. Kutakov.⁵⁸

Kuigi NSV Liidu ja Peruu majanduslikud sidemed on siia- väikesed - Nõukogude Liidu - Peruu kaubahetus 1972.a. oli 2,0 miljonit rubla ja NSV Liidu osa Peruu väliskaubanduses on ainult 0,5 %, võib loota, et aja jooksul need suurenevad.⁵⁹

Teiste Euroopa sotsialismimaadega on Peruul üsnagi lai- ad majanduslikud sidemed ja seda just rasketööstuse alal. Samas on täheldatav teatud tööjaotus: igaüks abistab vald- konda, milles ta ise arenenud on.

Poola RV-ga taastati diplomaatilised sidemed 1969.a. aprillis ning 1970.a. märtsis sõlmiti kaubandusleping 3 aasta peale. Lepingu alusel (toimib ka koostöölepinguna) osutab Poola Peruule abi tööstuse, kalanduse, põllumajanduse ja mäetööstuse alal, varustades Peruu ka vastavate masinatega, mille hulka esmajoones kuuluvad metalli- ja puidutöötlemispingid, kaevandamismasinad, mõõteaparaadid ja laevad.⁶⁰

Tšehhoslovakkia SV annab abi põhiliselt ehitustegevusele, metallurgiale ja transpordile. Krediitidena on Peruu saadetud põllumajandusmasinaid ja elektrigeneraatoreid, laenu on antud soojuselektrijaamade rajamiseks.⁶¹

Peruu -Ungari RV sidemed on spetsialiseerunud ainult meditsiinile: Ungari andis Peruule laenu 13 miljonit dollarit tervishoiusüsteemi arendamiseks, ehitab ise haiglat ja farmaatsiatehast.⁶²

Kuna Bulgaaria RV on ise arenenud põllumajandusega maa, siis on loomulik, et tema osa sellel alal on ka kõige suurem: nimelt krediteerib Bulgaaria ainult toiduainetetööstust.⁶³

Kuigi Peruul puuduvad diplomaatilised sidemed SDV-ga, on kaubanduslikud sellegipoolest olemas: SDV saadab Peruu se masinaid ja vastu saab kalajahu.⁶⁴

Sõjaväelise valitsuse esimestel aastatel ei omanud Peruu mittemingisuguseid sidemeid Hiina RV-ga. Põhjus oli lihtne: Peruu elab ca 300000 hiinlast, kes valdavas osas olid tihedates sidemetes Taivani režiimiga.⁶⁵ Alles 1972.a. sõlmiti Peruu ja Hiina RV vahel diplomaatilised sidemed ning nüüd on Hiina RV kujunenud Peruu kalajahu suurimaks ostjaks - aastas keskmiselt 200000 tonni.⁶⁶

Peruu KP on alati toetanud valitsuse välispoliitilist kurssi ja kutsunud elanikkonda üles sedasama tegema. Peruu kommunistid on arvamusel, et liikudes sõltumatuse poole Peruu peab saama aru, kui vajalik on talle maailma riikide solidaarsus, eriti Nõukogude Liidu poolt juhitava sotsialismileeri ja teiste Ladina-Ameerika riikide solidaarsus. Diplomaatiliste ja kaubanduslike sidemete kehtestamine Peruu ja sotsialistlike maade vahel sai tõeliseks tõukeks rahvuavahelise imperialismi agressiooni vastu ning krediidid, mida Peruu on saanud sotsialismimaadelt, kindlustavad igati maa sõltumatut arengut.⁶⁷

IV PEATÜKK

PERUU:PARTEID JA TULEVIK

§ 1 Poliitiliste jõudude suhtumine sõjaväelisesse valitsusse.

§ 1a:Peruu kodanlikud parteid.

Kuna eelpool oli juba vaadeldud poliitiliste jõudude suhtumist agraarreformi, siis antud peatükis me vaatleme nende osa Peruu üldse ja nende suhtumist sõjaväelisesse valitsusse tervikuna.

1969.a. keskpaigaks olid peaaegu kõik poliitilised parteid välja ütelnud oma suhtumise uude valitsusse. Väikekodanlikud teoreetikud olid veel ikkagi arvamusel, et Peruu sammub imperialismi jälgedes. Nende arvates:

- 1) kodanlus - täpsemalt suurbodanlus kasutas armeed ära kapitalismi moderniseerimiseks ja oma võimu kindlustamiseks,
- 2) J. Velasco Alvarado senised reformid pole olnud vastuolus rahvusvahelise imperialismi taotlustega,
- 3) ülalmainitud moderniseerimist teostatakse nn. neoimperialismi abil - imperialismi üks variante, mis on spetsiaalselt välja töötatud Ladina-Ameerika jaoks,
- 4) need teoreetikud on arvamusel, et igasugune sõjaväeline võim suurendab armeede autonoomsust, Peruul on see eriti suur. Ei näe mingit vahet Argentiina (kuni 1973.a)

Brasiilia ja Peruu režiimide vahel,

5) valitsuse senised reformid olid suunatud ainult linna-
kodanluse tugevdamisele,

6) relvastatud jõud on olnud peamiseks takistuseks, et
Peruus pole suudetud läbi viia tõeliselt revolutsioo-
nilisi ümberkorraldusi.¹

Ehkki ultravasakpoolsete vaated teoreetiliselt ei tohiks kuuluda siia alapeatüli alla, kuid sarnasus väikekodanlike teooriatega on nii ilmne, ning otstarbekas oleks neid vaadelda just antud siin. Trotskistid, mauistid ja teised ultravasakpoolsed on arvamisel, et uus režiim on imperialismimeelse diktatuuri moderniseeritud variant.² Need vaated on leidnud suhteliselt laia kõlapinda noorsoo, eriti üliõpilaste seas ning sellisel juhul pole kummaline, et just need, kes astusid kokkupõrgetesse valitsusega.³

Kui kohe pärast pööret oligarhia ise midagi uue valitsuse kohta peasegu midagi ei öelnud, siis tegid seda küll nende käsilased. 1969. a. algul tekkis Rahvusliku Liikumise Faalang, kuhu olid koondunud ultranatsionalistid ja antimarksistid, kes siis teatasid, et uus režiim on neile kasuks ja et nad toetavad nii riigi- kui erasektorit. Liikumisel arvatakse olevat ca 10000 liiget ainuüksi maa põhjaosas, kus asub ka nende keskus. Oma ideoloogialt on nad lähedased fašistidele.⁴

Enamus kodanlike parteisisid on jätkanud legaalselt tegevust. Ehkki praegu ei saa nad avalikult välja ütelda oma arvamust sõjaväelaste kohta kuna armee solvamine ja seega ka valitsuse solvamine, kes esindab armeed, on karmilt keelatud. Sellest hoolimata on teada nende üldine suhtumine sõjaväelisesse valitsusse.

Momendil on reaktsioon koondunud Rahvapartei ja selle liidri Victor Raul Haya de la Torre ümber. Viimane on üsna tihti võtnud sõna valitsuse tegevuse kohta, eriti siis, kui ta viibis välismaal. Haya de la Torre ei pea õigeks J. Velasco Alvarado teesi, et Peruu peab valima antikapitalistliku arengutee ja igati võitlema imperialismi vastu. Ta on arvamisel, et imperialism praegusel momendil iseloomustab ainult vähearenenud maid ja kuna nii Peruu kui ka Ladina-Ameerika tervikuna on vähearenenud, siis on imperialism neile hädavajalik.⁵

Peab mainima, et praegusel ajal on oligarhia suurelt osalt riigi juhtimise võtmepositsioonidelt eemaldatud. See muidugi ei tähenda, et ta sellega leppinud on ja et ta enam ei üritagi võimu juurde tagasi tulla. Koos suarkodanlusega me peame antud situatsioonis vaatlema ka keskklassi. Valitsus on palju ära teinud nende positsioonide (keskklassi) tugevdamiseks, kuid sellest hoolimata on belaudistide ja apristide mõju keskklassi hulgas suurem kui armee mõju. Ilmselt on tegemist asjaoluga, et armee küll tugevdas keskklassi majanduslikult, kuid nõrgendas teda poliitiliselt. Kodanlikud parteid aga lubavad taastada keskklassi poliitilise ülemvõimu.

Oligarhia ja latifundistid said uut jõudu reaktsioonilisest riigipöördest Tšiilis 1973. a. septembris. Ehkki J. Velasco Alvarado deklareeris, et Tšiili ei saa korduma Peruu, algasid kohe reaktsiooni väljaastumised. Tolla veel natsionaliseerimata "Cerro de Pasco Corporation" keeldus valitsusega pidamast läbirääkimisi, Peruu lõunaosas algasid avalikud relvastatud väljaastumised, mis aga valitsusvägede poolt võrdlemisi kiiresti maha suruti. Siiski on alust arvata, et antud juhul oli tegemist üksikute

üksikute parempoolsete ekstremistidega, kellel ei olnud laia toetust. See muidugi ei välista võimalust, et suurema konfliktihetkel oleksid nad sellest toetusest ilma jäänud.⁶

Ladina-Ameerika puhul on eriti oluline teada rooma-katoliiklik kiriku suhtumist antud küsimustesse, kuna rahvas seas on kirikul küllaltki tugevad positsioonid. Pärast IPC natsionaliseerimist suutis J. Velasco Alvarado enda poole tõmmata enamiku kiriku juhtkonnast, kes teatas, et ta mõistab teravalt hukka rahvusvahelise imperialismi ja kohaliku oligarhia ning toetab täielikult praegust valitsust.⁷ Seda kinnitati veel 1969. a. algul toimunud Peruu piiskoppide konverentsil, kus nõuti praegu Ladina-Ameerikas valitseva sotsiaal-majandusliku korra hukkamõistmist, astuti välja demokraatlike ümberkorralduste eest ja nõuti solidaarsuse avaldamist töölisorganisatsioonidele.⁸ See muidugi ei näita veel võimalikkonna suhtumist, kuid arvestades praegust olukorda Ladina-Ameerika kirikus, siis võib oletada, et võimalikkonna alamad kihid toetavad taolistel juhtudel oma juhtkonda ja seega ka sõjaväelist valitsust.

Peruu reaktsioon hoiab ennast tagasi, seda on väitnud mitmel korral ka juhtivad kodanlikud poliitikud. Peruu Maavaldatajate rahvusliku Ühenduse president teatas, et nad ei astu valitsusega relvastatud võitlusesse, kuna see ei vasta nende huvidele, sest taolistel juhtudel on võimalik, et olukord radikaliseerub veelgi. Ja nagu reaktsioonilised tegelased on ka ise aru saanud, ei oma nad valitsuse kukutamiseks reaalselt jõudu.⁹

§ 1b: Peruu Kommunistlik Partei.

1968. a. pöördega kaasnes KP legaliseerumine. Kohe pärast pööret Peruu kommunistid ei ütelnud välja mingit kindlat sei-

sukohta uue valitsuse suhtes. Pärast IPC natsionaliseerimist KP veel ei uskunud, et armee võib midagi olulist korda saata. 1969. a. aprillis toimunud PKP V kongressil öeldi valitsuse ja relvastatud poliitika kohta järgmiseid mõtteid:

- 1) 3. oktoobri pööre oli preventiivse iseloomuga, kantud kodanliku arengu mõttest ja reformismi vaimust. Pöörde preventiivse iseloomu all KP ilmselt mõtles selle pöörarahoidvat, takistavat iseloomu,
- 2) pöörde iseärasuseks peeti asjaolu, et ta polnud sooritatud ühegi poliitilise jõu poolt ja toetusel,
- 3) valitsusel on praegu (1969. a.) kodanlik iseloom, sisuliselt rahvuslik-reformistlik, välisealt sõjaväeline ja autoritaarne, mõningal määral revolutsiooniline,
- 4) valitsusel ei ole kavas muuta senist majandusliku kursi ega läbi viia radikaalset agraarreformi,
- 5) PKP ei saa heaks kiita valitsuse kastilist iseloomu ja tema klassikoosseisu, tema soovi mitte töötada koos poliitiliste parteidega, tema võimu autoritaarset iseloomu,
- 6) samal ajal aga oleks ebaõige võtta negatiivne, isolatsioonistlik positsioon.¹⁰

Pöördepunktiks KP suhtumises valitsusse sai 1969. a. agraarreform. Ehkki kommunistid pidasid seda reformi poolikuks ja nõudsid ta tunduvat radikaliseerimist, said nad aru, et see oli midagi uut terves Ladina-Ameerikas (vaata täpsemalt II peatük § 3). Oma avalduses 27. märtsist 1970. a. PKP teatas, et ta toetab valitsuse sise- ja välispoliitikat ning kutsub progressiivseid jõudusid üles ühinema võitluseks Rahvapartei ja teiste reaktsiooniliste jõudude vastu.¹¹

1971.a.oli partei jõudnud välja töötada oma teooria suhtumisest valitsusse ja tema võimalikust edasisest teest.Kui vahetult pärast pööret oli KP veendunud,et tegemist on vaid järjekordse paleepöördega,mis on toime pandud USA imperialismi otsesel abilsis nүүд sai selgeks,et tegemist on täiesti uue sõjaväelise pöördega,vähemalt Peruu ajalooos.Veel 1969. ja 1970.a.nähti erinevust eelnenud pööretest selles,et võimule ei tulnud mitte üksikisik,diktaator,caudillo,vaid terve armee(ohvitserkond)kui poliitiline organisatsioon,siis nүүд hakati erinevusi nägema ka sotsiaal-majanduslikus aspektis.¹² Kõige tähtsamaks võiduks loeb KP seda,et 1971.aastaks oli oligarhia jäädavalt kaotanud poliitilise initsiatiivi.Jõuti järeldusele,et hunta ja valitsus väljendab proletariaadi,talurahva,kesk- ja väikekodanluse,progressivse intelligentsi ning noorsoo üldiseid huve.¹³Samal ajal on KP arvamisel,et oligarhia positsioonid on veel küllaltki tugevad ja seda isegi valitsuse endas.PKP arvab,et valitsuses eksisteerib kolm voolu:

1)grupp,mis taotleb koostööd oligarhiaga,oli üsna mõjukas kuni agraaerreformini,kui ta liidriks oli põllumajandusminister Jose Benavides.Momendil on olemas,kuid mõju on kadumas,

2)möödukad natsionalistid - majanduspoliitikas ei taha minna eriti kaugele,liidriks hunta üks liige ja omaaegne peaminister E.Montagne Sanches,

3)radikaalid,vahel kutsutakse neid ka inkadeks - praeguse poliitika pooldajad ja sisuliselt ka läbiviijad, liidriteks J.Velasco Alvarado ja J.Fernandez Maldonado.¹⁴

PKP on arvamisel,et proletariaadi teadlikkuse edasine kasv

viib uute reformideni ning nende ümberkorralduste käigus armee evolutsioneerub veelgi, minnes üha enam vasakule.¹⁵

Kommunistid peavad käesolevat revolutsiooni antiimperialistlikuks ja antioligarhiliseks, revolutsiooniks annab teda pidada asjaolu, et sõjaväelaste poolt tehtavad ümberkorraldused puudutavad senist sotsiaal-majandusliku struktuuri, mis siis annabki aluse pidada praegust protsessi Peruu revolutsiooniliseks.¹⁶

PKP arvab, et alates 1968. a. on antiimperialistlikus võitluses täheldatav uus etapp. Selle põhijooned oleksid järgmised:

- 1) rahva võitlus ei ole enam võitlus valitsuse vastu, vaid koos valitsusega välismonopolide ja kohaliku suurbourgeoisuse vastu,
- 2) seda võitlust juhib armee: ühelt poolt on see jõud, teiselt poolt võib ta aga vähendada masside poliitilist aktiivsust, kuna neid ei lasta riiki valitsema,
- 3) tänu sellele, et pole toimunud valimisi ja võib oletada, et neid niipea ei toimugi, on tekkinud võimalus kodanlike parteide väljasuremiseks, kuna need parteid peavad oma peamiseks eesmärgiks valimisvõitlust,
- 4) oligarhia kõrvaldamisega on järsult tõusnud proletariaadi osatähtsus.¹⁷

Armee võimuloleku positiivset külge näeb KP selles, et nüüd USA imperialism ja kohalik oligarhia ei saa enam armeed kasutada reaktsiooni tööriistana, Peruu armee teenib sotsiaalse progressi ja rahvusliku sõltumatuse ideid. Kuid probleemil on olemas ka oma negatiivne külg:

- 1) armee juhid kalduvad ilmselt üle hindama oma jõude, ei arvesta masside tähtsust poliitiliste küsimuste

lahendamisel,

- 2) valitsuses endas eksisteerivad ideoloogilised ja poliitilised lahkuminekid: hunta kellel on suur võim, võib asendada presidendi. Taoline võimalus tekkis 1973.a. märtsis, kui J. Velasco Alvarado oli raskesti haige.¹⁸

Viimasel ajal Peruu KP-s on tekkinud arutelu, kas 1968.a. oli Peruu revolutsiooniline situatsioon või mitte? PKP peasekretär J. del Prado on arvamisel, et objektiivsed tingimused olid olemas, kuid subjektiivsed ei olnud veel küpsed.¹⁹ V.I. Lenini õpetuse järgi on revolutsioonilise situatsiooni olemasoluks vajalikud järgmised tingimused:

- 1) valitsevad klassid ei saa enam edasi elada muutmatul kujul. Valitseva klassi kriis tekitab praegu, kuhu murrab sisse rõhutatud klasside rahulolematust ja viha,
- 2) harilikult suurem rõhutatute klasside häda ja viletsus,
- 3) tunduv elanikkonna aktiivsuse tõus, millele kutsuvad esile mainitud põhjused ja rahvahulgad, kes "rahulikult" ajastul lasevad endid riisuda vaikselt, keda aga tormilistel aegadel nii kogu kriisi olukord kui ka "ülemkihid" ise tõukavad iseseisvate ajaloolisele väljõastumisele.²⁰

Objektiivsete tingimuste olemasolu ei vii alati revolutsioonini, on vaja ka subjektiivset tingimust: revolutsioonilise klassi võimet viia läbi massilisi revolutsioonilisi aktsioone, mis on küllalt jõulised selleks, et purustada vana valitsus, s.t. on vaja kogunenud revolutsioonilist parteid.²¹

Siin me peame nõustuma J. del Pradoga, kuna PKP oli tollal tõesti veel nii nõrk ja ta ei oleks olnud suuteline juhtima revolutsiooni.

1972.a.septembris toimunud PKP pleenumil konstateeriti, et valitsus on veelgi rohkem edasi läinud, teda iseloomustatakse kui rahvuslik-patriootlikku, kes toetab maalikapitalistlike tendentsidega antiimperialistlikke ja antioligarhilisi ümberkorraldusi.²²

Viimase hinnangu riigis toimunud sündmustele andis 1973.a. novembris toimunud Peruu KP VI kongress. J.del Prado oma ettekandes märkis, et olukorda Peruu iseloomustavad sotsiaal-majanduslike ümberkorralduste edasine süvenemine ning teiselt poolt reaktsiooni vastupanu tugevnemine. Reaktsioon oli see, kes üritades ära kasutada Peruu-Tšiili vana piiritüli, lootes sellega hirmutada Peruu valitsust võimaliku konfliktiga, nemad olid selles süüdi, et valitsus oli sunnitud maa lõunaosas kehtstama sõjaseisukorra.²³ Kongress nentis, et J.Velasco Alvarado programm on viimastel aastatel põhijoontes täidetud. KP peab valitsust igati toetama, kuna riigis käib revolutsiooniline protsess.²⁴ Kuid selle protsessi kaitseks on vaja luua ühine antiimperialistlik rinne, mille peajõududeks saavad olema relvastatud jõud ja ametiühingutesse koondunud töötajad. Siit järeldub, et KP peab liitu armmeega eriti oluliseks ning selle rinde loomist oma esmaseks eesmärgiks.²⁵

Sõjaväelased on väitnud, et Peruule on vajalik nn. kolmas tee, mis ei oleks ei sotsialism ega kapitalism. PKP on oma maksimumprogrammiks seadnud sotsialistliku ühiskonna rajamise ja KP on arvamusel, et sellele aitab kaasa ka praegune valitsus. Kui valitsus jätkab oma ettevõtmisi samas vaimus, siis varsti me võime rääkida juba mitte ainult mittekapitalistlikust arenguteest, vaid kapitalismi ülekasvamisest sotsialismi.²⁶

Ladina-Ameerika revolutsioonilised jõud leiavad, et kui maal

on juba saavutatud kapitalismi teatud areng, siis on võimatu edasi minna liikumata sotsialismi poole. Kuid kõike asjaolusid arvestades (majanduslik mahajäämus, sõltuvus väliskapitalist) on Ladina-Ameerika tee sotsialismile võimalik läbi rahvademokraatliku revolutsiooni. Enne seda on vaja lõhkuda jõud, millele toetub imperialism, viia läbi agraarreform, hävitada monopolid ja alles siis saab võimalikuks sotsialismi ülesehitamine.²⁷

§ 2 Peruu 1974. aastal.

Kui "Progressiliidu" programm nägiette, et Peruu majanduse kasvutempo on 2,5% aastas, siis tänu valitsuse majanduspoliitikale on see näitaja viimastel aastatel tõusnud 6-7% aastas.²⁸

Peruu esimeseks natsionaliseeritud tööstusharuks oli naftatööstus. Nüüd on "Petroperu" kogemused näidanud, et 1976. a. riik võib vabaneda naftasaaduste impordist ning muutuda ise üheks peamiseks naftatootjaks maailmas. Peruu valitsus ei ole takistanud väliskompaniide tegevust maal, kuid nafta puhul peetakse vajalikuks, et 7 aasta möödudes tuleb pool avastatud leiukohtadest üle anda riigile.²⁹ 70. aa. algul vajas Peruu aastas naftat 5,8 miljonit tonni, 1975. a. tõuseb see vajadus 9 miljoni ja 1980. a. 12 miljoni tonnini aastas. Peruu tootis 1973. a. naftat 5 miljonit tonni ja 1974. a. on plaanis toota 7 miljonit tonni.³⁰

Suure osa ekspordist ja ka välisvaluutast annab vask. 1972. a. toodeti vaske 217000 tonni, 1975. a. on plaanis tõsta vasetoodang 400000 ja 1980. a. 565000 tonnini.³¹ Otsustades aga seniste arengutempode järgi tundub vasetootmise selline plaan olevat ebareaalne, vähemalt plaani täitmiseks tuleks vasetööstusesse suunata hiigelsuured summad, mis aga kahjustaks teiste majan-

dusharude arengut.

Peruu rahvuslik koguprodukt 1973.a. oli 5m miljardit dollarit, mida 1974.a. tahetakse suurendada 7% võrra.³²

Enne "Cerro de Pasco Corporatinni" natsionaliseerimist oli endiselt suur osa riigi majanduses väliskapitalil. 1973.a. moodustasid väliskapitalimahutused 900 miljonit dollarit, millest 700 miljonit kuulus USA kompaniidele. Siit saab järeldada, et ehkki Peruu valitsus on natsionaliseerinud terve rea välisriikidele kuulunud ettevõtteid, on ta jätkanud seda kurssi, mida ta lubas kohe pärast võimulu saamist s.o. väliskapitali juurde tõmbamist.³³

Majanduse alal on 1974.a. kavas nende ürituste jätkamine, mis said alguse 1968.a. Tähtsaim samm on vast nn. ühiskondliku sektori loomine, mis erineks nii riigi- kui erasektorist. Tööstuses asetatakse põhirõhk mäetööstusele ja kalandusele.³⁴

Küllaltki olulise pildi maa majandusest annab riigi finantsolukord. Siin peab mainima, et Peruul on võrreldes Ladina-Ameerika riikidega õnnestunud vältida olulisel määral inflatsiooni. Kui 1963.a. võtame laiatarbekaupade indeksiks 100, siis 1970.a. oli Argentiinas see 384, Brasiilias 864, Uruguais 2057 ja Peruus ainult 203.³⁵ Sama olukord kehtib ka praegu: 1973.a. oli elukalliduse tõus Peruus 9,7%, samal ajal teistes Ladina-Ameerika riikides üle 15%.³⁶ Täpselt samuti on sõjaväeline valitsus suutnud hoida enam-vähem kindlana rahvusliku valuuta kurssi dollari suhtes. 1960.a. 1 dollar võrdus 26,76 soliga, 1967.a. 38,7 soliga, 1970.a. 38,7 soliga ja 1972.a. 43 soliga.³⁷ Positiivne pilt avaneb ka siis, kui me võrdleme Peruu valuutavarusid erinevatel aegadel: 1961.a. - 110 miljonit dollarit, vahetult enne pööret - 35 miljonit dollarit, 1969.a. - 175

miljonit dollarit, 1970. a. - 250 miljonit dollarit, 1971. a. - 261 miljonit dollarit, 1972. a. - 400 miljonit dollarit, 1973. a. kesk-
kel - 442 miljonit dollarit. Sama võib ütelda ka kullavarude
kohta.³⁸

Majanduse iseloomustamise lõpuks tuleb ütelda, et Peruul
seisab ees raske tee, hoolimata praegustest edusammudest. Osa
kodanlike majandusteadlasi arvab, et alles 2000. a. Peruu saa-
vutab USA 1920. a. taseme.³⁹ Prognoosid prognoosideks, kuid Peruu
peab muutuma veelgi radikaalsemaks, kui ta ei taha arenenud
riikidest igavesti maha jääda.

Peruu aktiivne välispoliitika jätkus ka 1973. a. lõpul ning
1974. a. algul. NSV Liiduga võis täheldada uut etappi kultuuri-
sidemete valdkonnas, selle ilmekaks näiteks me võime lugeda
kosmoselendur V. Nikolajeva-Tereškova visiiti Peruuusse selle
aasta algul.

Peruu välispoliitilist positsiooni tugevdas veelgi sideme-
arenemine Kuubaga, see leidis kinnitust Kuuba KP peasekretäri
F. Castro Ruzi poolt, kes oma kõnes massimiitingul Havannas
NLKP peasekretäri L. I. Brežnevi külaskäigu ajal mainis Peruu
suurt osa Ladina-Ameerika revolutsioonilises protsessis.⁴⁰

Väga tähtsaks tuleb lugeda diplomaatiliste sidemete keh-
testamist Peruu ja Korea Rahvademokraatliku Vabariigiga 1974.
a. mais. Koos diplomaatiliste sidemete kehtestamisega sõlmiti
ka kokkulepe kaubanduslike sidemete loomise kohta.⁴¹

Teiselt poolt võib täheldada suhete teravnemist USA-ga.
Uus konfrontatsioon tekkis Peruu valitsusel Ameerika riikide
välisministrite konverentsil 1974. a. veebruaris Mehhikos ja
ARO järjekordsel istungjärgul 1974. a. aprillis Washingtonis.
Mõlemil korral esines Peruu välisminister Flor de la Valle

teravate sõnavõttudega USA poliitika aadressil Ladina-Ameerika suhtes.⁴²

Samas aga tuleb nentida, et viimaste sündmuste valgusel, mis leidsid Ladina-Ameerikas aset viimaste kuude jooksul, on Peruu positsioon nõrgenenud. Peruule ei tulnud kasuks sõjaväelised riigipöörded Tšiilis ja Uruguais, Argentiina valitsuse paremale nihkumine pärast võimu üleandmist Hector Campora poolt Juan Peronile, ilmselt ei toeta Peruu senist poliitilist kurssi ka selle aasta algul Venetsueelas võimuletulnud Demokraatlik Tegevuspartei.

Peruu ei tohi saavutatul seisma jääda, selleks, et tõestada oma poliitilise kursi õigsust, peab ta edasi minema kiiremini kui teised.

§ 3 Kokkuvõte.

Pärast 3. oktoobri 1968. a. sõjaväelist riigipööret Peruu astus see maa erilisse, murrangulisse ja keerulisse faasi. Praeguse momendi kõige iseloomulikumaks jooneks on rahva võitlus USA imperialismi vastu, kusjuures sellest võitlusest võtab esmakordselt osa ka valitsus.

Sündmusi Peruu ei tohi vaadelda kui mingit üksikut nähet, vaid alati tuleb arvestada sellega, et Peruu ümberkorraldused on osa Ladina-Ameerika revolutsioonilisest protsessist. 60. aa. II poolest me võime täheldada revolutsioonilise liikumise uut tõusu Ladina-Ameerikas, mille üheks konkreetseks avalduseks oligi antud pööre. Peruu ja Ladina-Ameerika ohvitserkonda ei tohi vaadelda mingi klassivälise organisatsioonina, temas kajastuvad kõik ühiskonna vastuolud, ta on osa ühiskonnast. Samal ajal on relvastatud jõudude sotsiaalse koosseisu muutumise tulemusena

sotsiaalse koosseisu muutumise tulemusena toimunud Peruu sõjaväelaste seas nihe vasakule. Sõjaväelased said aru, et F. Belaunde Terry reformism ei suuda lahendada maa ees seisvaid ülesandeid, nad said aru, et riik vajab sügavaid sotsiaalseid ümberkorraldusi. Sellele teele asuski J. Velasco Alvarado ja tema valitsus.

Peruu valitsus seadis endale nn. kolmanda tee, ainult Peruule spetsiifiliste arengusuundade leidmise ning maa vabastamise väliskapitali ülemvõimu alt. Onaga selge, et tehtud ümberkorraldused ei olnud mitte Peruu ohvitseride kapriis, vaid olid tingitud Peruu rahva võimsast vabadusliikumisest, mis viis Peruu liidrite teadvuse muutumisele. Kui IPC natsionaliseerimist võib teatud määral vaadelda žestina, mis pidi kindlustama hunta võimu ja tagama talle populaarsuse, siis edasised reformid, eelkõige agraar- ja tööstusreform, olid juba revolutsioonilise sisuga, kuna nad viisid olemasolevate struktuuride muutmisele. Valitsuse üheks eesmärgiks seati sõltuvuse vähendamine väliskapitalist, kuid tundub, et esimene tõsine rünnak välismonopolidel positsioonidele tehti alles seoses "Cerro de Pasco Corporationi" natsionaliseerimisega 1974. a. algul.

Ohvitserid saavad aru, et ainult oma jõududega nad ei suuda revolutsiooni läbi viia, sellest peab osa võtma kogu rahvas. Elanikkonna mobiliseerimiseks loodi SINAMOS, mis peab kaasa aitama ümberkorralduste realiseerimisele ja tundub, et ka poliitiliste parteide kaotamisele.

Uus valitsus on muutnud kardinaalselt riigi välispoliitikat. Peruu asub nn. ideoloogilise pluralismi positsioonidel, mille alusel tuleb taotleda sidemeid kõikide riikidega,

olenemata nende sotsiaalsest korrast. Positiivse näitena tuleb märkida diplomaatiliste ja kaubanduslike sidemete rajamist NSV Liidu ja teiste sotsialismileeri maadega.

Peruu KP eitab kolmanda tee olemasolu, kuid on arvamusel, et Peruu peaks kujunema mudeliks maadele, mida iseloomustavad madal majanduslik arengutase ja elanikkonna vähenenud poliitiline aktiivsus. Peruu revolutsiooni tulemused on kahtlemata katalüsaatoriks sotsiaal-majanduslike ümberkorralduste edasiseks süvenemiseks teistes Latiina-Ameerika maades, nad on kiirendajateks nende rahvaste täielikule poliitilisele ja majanduslikule vabanemisele, eelkõige USA ülemvõimust. Mida suuremad on peruulaste saavutused, seda enam nad mõjuvad kontinendi nendele maadele, kus praegu on võimul samad klassid, mis olid Peruu enne 3. oktoobrit 1968. a.

VIITED!

SISSEJUHATUS:

- 1 NLKP XXIV kongressi materjale, Tln., 1973, lk. 212
- 2 Современный этап освободительной борьбы в Латинской Америке и роль рабочего класса, Проблемы мира и социализма, ПМС, Прага, 1971, 7, стр. 39
- 3 Майданик К., Социально-политический кризис в Латинской Америке и перспективы его преодоления, Мировая экономика и международные отношения = МЭМО, 1973, 7, стр. 26
- 4 Бесерра Л., Характер и содержание революционного процесса в Латинской Америке, ПМС, 1969, 9, стр. 83
- 5 Дальтон Р., Миранда В., О современной фазе революционного движения в Латинской Америке, ПМС, 1967, 5, стр. 54
- 6 Современный этап..., стр. 39
- 7 Сопещание коммунистических и рабочих партий Москва 1969, Прага, 1969, стр. 261;
Дальтон Р., Миранда В., стр. 56
- 8 Marx, K., Engels, Fr., Valitud Teosed, I kd. Tln., 1957, lk. 192
- 9 Бесерра Л., Латинская Америка смотрит в будущее, ПМС, 1971, 1, стр. 71
- 10 Kommunistlike ja töölisparteide rahvusvaheline nõupidamine, Tln., 1969, lk. 194
- 11
- 11 Arvutatud teatmike "Maailma maad", Tln., ja "Länder der Erde", Berlin, 1972, järgi
- 12 Тарасов К.С., США и Латинская Америка, М., 1972, стр. 140
- 13 Антонов Ю.А., Бразилия: армия и политика, М., 1973, стр. 7

- 14 Падиля Л., Лаборде Х., Соуза Е., Антиимпериалистическая борьба и вооруженные силы Латинской Америки, ПМС, 1973, 3, стр. 45
- 15 Samas
- 16 Marx, K., Engels, Fr., Validud teosed, I kd., Tln., 1957, lk.
- 17 Шульговский А.Ф., Латинская Америка: армия и политика, Латинская Америка = ЛА, М., 1971, 4, стр. 25-30
- 18 Кобо Х., Перуанский феномен, Новое время ≠ НВ, М., 1970, 11 стр. 21
- 19 Länder der Erde, Berlin, 1972, s. 85
- 20 Astiz, C.A., The Pressure Groups and Power Elite in Peruvian Politics, N.Y. 1971, p. 268
- ЖК Зиновьева Р., Фридман Л., Самодеятельное население Латинской Америки, МЭМО, 1969, 4, стр. 54
- 21 Падиля Л., Лаборде Х., Соуза Е., стр. 48

I РЕАТУКК:

- 1 Astiz, C.A., p. 131
- 2 Русанов Н.В., Федоров А.Ф., Вооруженные силы Перу /до октября 1968 г./, ЛА, 1971, 4, стр. 171
- 3 Леонов Н.С., Перу: новая роль военных, ЛА, 1971, 4, стр. 82
- 4 Тарасов К.С., США и Латинская Америка, М., 1972, стр. 140
- 5 Гвоздев Ю., Настроения в армиях Латинской Америки, НВ, 1968, 22, стр. 28
- 6 Коваленко В.А., Остроумов М.Н., Справочник по иностранным флотам, М., 1971, стр. 231-232; Тарасов К.С., стр. 140
- 7 Русанов Н.В., Федоров А.Ф., стр. 173
- 8 Елютин Ю., Латинская Америка, Пентагон и гонка вооружений, Международная жизнь = МЖ, М., 1968, 12, стр. 68

- 9 Astiz, С.А., р. 142
- 10 Кобо Х., Мирский Г., О некоторых особенностях эволюции армии латиноамериканского континента, ЛА, 1971, 4, стр. 48
- 11 Леонов Н.С., стр. 85
- 12 Samas
- 13 North, L., Civil-military relations in Argentina, Chile and Peru, Berkeley, 1966, p. 53
- 14 Шульговский А.Ф., Критика некоторых мелкобуржуазных концепций о роли армии, ЛА, 1973, 5, стр. 61-62
- 15 Шульговский А.Ф., Леворадикальные концепции революционного, антиимпериалистического и демократического процессов, ЛА, 1973, 4, стр. 60
- 16 Шульговский А.Ф., Критика некоторых..., стр. 71
- 17 Кобо Х., стр. 23
- 18 Pike, F.V., The Modern History of Peru, N.Y.-Wash., 1967, p. 299
- 19 Леонов Н.С., стр. 89
- 20 Astiz, С.А., р. 151
- 21 Родригес С., О съезде Перуанской коммунистической партии, ПМС, 1963, 1, стр. 55
- 22 Русанов Н.В., Федоров А.Ф., стр. 190
- 23 Мунир Х., Происки империалистов в Перу и борьба перуанского народа, ПМС, 1963, 5, стр. 84
- 24 Astiz, С.А., р. 153
- 25 Pike, F.V., р. 301
- 26 Ежегодник ВСЭ 1969, М., 1969, стр. 335
- 27 Правда, 26 декабря 1968 г.
- 28 Шейнин Э., Иностраный капитал в Латинской Америке, МЭМО, 1968, 9, стр. 130

- 29 Ежегодник ЕСЭ 1969, стр.335
- 30 Лугов В., перу: нефтяной кризис, МЖ, 1969, 3, стр.143
- 31 Гвоздарев Б.И., Неоколониализм США в Латинской Америке, М., 1971, стр.122
- 32 Русинов Н., Перуанская нефть и монополии США, МЭМО, 1968, 6, стр.140
- 33 Daily World, 16.X 1968
- 34 Ларин У., Латинская Америка: социальное многообразие и пути развития, МЭМО, 1971, 3, стр.100
- 35 Правда, 7 декабря 1969 г.
- 36 Правда, 19 июля 1969 г.
- 37 Лугов В., Аграрная реформа в Перу, МЖ, 1969, 11, стр.152
- 38 Daily World, 27.I 1970
- 39 Вахрушев В.В., Проблемы экономической интеграции и "Сюз ради прогресса", ЛА, 1972, 4, стр.5
- 40 Правда, 13 сентября 1969 г.
- 41 Прадо Х.дель, Революционный процесс в Перу и позиция коммунистической партии, Коммунист, М., 1973, 13, стр.106
- 42 Зорина И., Парадоксы латиноамериканского реформизма, МЭМО, 1970, 1, стр.44
- 43 Зиновьева Р., Фридман Л., Безработица и неполная занятость в Латинской Америке, Рабочий класс и современный мир = РКСМ, М., 1972, 3, стр.134
- 44 Кузнецов В.С., Социально-экономические преобразования в Перу и положение трудящихся, РКСМ, 1973, 1, стр.140
- 45 Гавриков Ю., Перуанский пример, МЖ, 1971, 1, стр.124
- 46 L'Humanité, 4.X 1968
- 47 Русинов Н., стр.143
- 48 L'Humanité, 7.X 1968

- 49 Григулевич И., Армия и революционный процесс в Латинской Америке, МЭМО, 1973, 12, стр. 51;
- Kilty, D.R., Planning for Development for Peru, N.Y., 1967, p. 148
- 50 Прадо Х. дель, Происходит ли Перу революция? ПМС, 1971, 1, стр. 10; Мьерес Ф., Бурные дни Латинской Америки, ПМС, 1968, 10-11, стр. 36Ж; Чирков В., Пентагон благословляет "горшл", МЖ, 1968, 12, стр. 123
- 51 Daily World, 5.X 1968
- 52 l'Unità, 4.X 1968
- 53 Daily World, 5.X 1968
- 54 l'Unità, 4.X 1968
- 55 Тарасов К., Пентагон против Латинской Америки, МЖ, 1973, 1, стр. 50
- 56 Прадо Х. дель, Революционный процесс..., стр. 112
- 57 Marx, K., Engels, Fr., Validud teosed, I kd., Tln., 1957, lk.
- 58 Микоян С., Меняющийся облик континента, За рубежом ≠ ЗР, М., 1971, 20, стр. 15
- 59 Правда, 28 июля 1971 г.

II РЕАТУКК:

- 1 Прадо Х. дель, Происходит ли..., стр. 13
- 2 Samas
- 3 Пражки Я., Армии против народа и армии с народом, ПМС, 1970, 10, стр. 48
- 4 Веласко Алварато Х., Ради блага народа, ЗР, 1971, 46, стр. 14
Кобо Х., стр. 23
- 5 Прадо Х. дель, Происходит ли..., стр. 13

- 6 Перемены в Перу, ЗР, 1971, 20, стр. 12
- 7 Кобо Х., стр. 23
- 8 Карцаг Г., О развитии революционного процесса в Латинской Америке, ЛА, 1972, 4, стр. 20
- 9 Прадо Х.дель, Революция продолжается, ПМС, 1973, 1, стр. 46
- 10 l'Humanité, 30.VII 1973
- 11 Тарасов К.С., США и Латинская Америка, стр. 165
- 12 Maailma maad, lk. 315
- 13 Ярошевский Б.Е., Структурные проблемы перуанской экономики, ЛА, 1973, 2, стр. 31;
- 14 Дико Н., Огородник А., Социально-экономические преобразования в Перу, МЖ, 1971, 10, стр. 154
- 15 Тарсов К., Экспансия под прикрытием торговли, МЖ, 1969, 3, стр. 162
- 16 Ярошевский Б.Е., стр. 32
- 16 Samas, стр. 31
- 17 Samas, стр. 33
- 18 Тарасов К.С., США и Латинская Америка, стр. 164
- 19 Листов В., Новь древней страны, МЖ, 1970, 7, стр. 108
- 20 Правда, 11 марта 1970 г.
- 21 Daily World, 19.X 1968
- 22 Daily World, 8.IV 1969
- 23 Листов В., стр. 111
- 24 l'Humanité, 31.X 1969
- 25 Кузнецов В.С., стр. 144
- 26 l'Humanité, 11.VI 1971
- 27 Прадо Х.дель, Ширится фронт антиимпериалистической борьбы, ЛА, 1972, 1, стр. 64
- 28 Перу национализировала еще одну американскую корпора-

- цию, ЗР, 1974, 2, стр. 2
- 29 Прадо Х.дель, Революция продолжается, стр. 44
- 30 Латинская Америка: год 1973, ЛА, 1973, 5, стр. 208
- 31 Daily World, 5.I 1970
- 32 Прадо Х.дель, Революция продолжается, стр. 44
- 33 Правда, 19 июля 1969 г.
- 34 Лугов В., Аграрная реформа в странах Латинской Америки, МЖ, 1968, 12, стр. 147
- 35 Ярошевский Б.Е., стр. 33
- 36 Лугов В., Аграрная реформа в странах..., стр. 153
- 37 L'Humanité, 14.VII 1969
- 38 Леонова В.И., Революционные аграрные преобразования в Перу, М., 1973, стр. 142
- 39 Тарасов К.С., США и Латинская Америка, стр. 167
- 40 Леонова В.И., стр. 145-146
- 41 Samas, стр. 146
- 42 Samas, стр. 148-149
- 43 Samas, стр. 151
- 44 Samas, стр. 153
- 45 L'Humanité, 4.VIII 1969 ; Леонова В.И., стр. 160
- 46 Леонова В.И., стр. 157
- 47 Земля, которую надо завоевать, ПМС, 1972, 12, стр. 69
- 48 Прадо Х.дель, Революция продолжается, стр. 44
- 49 Правда, 24 июня 1969 г.
- 50 Коваль Е., Латинская Америка: аграрные проблемы и освободительная борьба, МЖ, 1971, 10, стр. 66-67
- 51 L'Unità, 26.VI 1969
- 52 Ковалев Б., Борьба за аграрные преобразования в Латинской Америке, МЖ, 1974, 1, стр. 89

- 53 Бушуев В., Латинская Америка на новых рубежах, МЖ, 1974, 1, стр. 49
- 54 Латинская Америка: год 1972, ЛА, 1973, 1, стр. 209
- 55 Зиновьева Р., Фридман Л., Безработица и неполная..., стр. 129
- 56 Кузнецов В.С., стр. 141
- 57 Samas, стр. 143
- 58 Правда, 6 февраля 1972 г.
- 59 Кузнецов В.С., стр. 146
- 60 Ежегодник БСЭ 1973, М., 1973, стр. 355
- 61 Леонова В.И., стр. 185
- 62 Коваль Б.И., "Социальное соучастие" или борьба за демократию, ЛА, 1973, 6, стр. 37
- 63 Леонова В.И., стр. 185
- 64 Прадо Х.дель, Революционный процесс..., стр. 110

III РАТЮКК:

- 1 Сизоненко А.И., Очерки истории советско-латиноамериканских отношений, М., 1971, стр. 152
- 2 Kleines Politisches Wörterbuch, Berlin, 1973, s. 652-653
- 3 Прадо Х.дель, Революционный процесс..., стр. 109
- 4 Гавриков Ю.П., Латинская Америка и страны СЭВ: некоторые проблемы сотрудничества, ЛА, 1972, 3, стр. 19
- 5 Перу: углубление преобразований, НВ, 1974, 2, стр. 21
- 6 Гавриков Ю.П., Латинская Америка..., стр. 126
- 7 Пражский Я., К антиимпериалистическому единству в Латинской Америке, ПМС, 1972, 3, стр. 85
- 8 Прадо Х.дель, Происходит ли..., стр. 13
- 9 Daily World, 18. II 1969
- 10 Правда, , декабря 1969

- 11 Перу отвергает диктат, ЗР, 1970, 24, стр. 21
- 12 Daily World, 8.IV 1969
- 13 Карцев А., Нормализация отношений, МЖ, 1969, 10, стр. 123-124
- 14 Тарасов К.С., США и Латинская Америка, стр. 160
- 15 Падилья Л., Очередной провал политики США, ПМС, 1969, 9, стр. 92; Варас Х.М., Новом рубеже, ЗР, 1969, 52, стр. 17
- 16 l'Humanité, 9.IV 1973
- 17 Крешнев М., Беспокойная весна, МЖ, 1973, 5, стр. 99
- 18 Samas
- 19 Григулевич А., Армия и..., стр. 52
- 20 Гонионский С.А., Политика США к югу от Рио-Гранде, ЛА, 1972, 3, стр. 134
- 21 Кому служит армия? ПМС, 1974, 4, стр. 37
- 22 Лазарев И., Лимская декларация, МЖ, 1970, 4, стр. 151-152
- 23 Глинкин А.Н., Тенденции и перспективы межгосударственного антиимпериалистического сотрудничества, ЛА, 1973, 5, стр. 23
- 24 Лазарев И., стр. 152
- 25 Глинкин А.Н., стр. 27
- 26 Samas, стр. 28
- 27 Машкин В., Декларация Куско, МЖ, 1971, 5, стр. 127
- 28 Глинкин А.Н., стр. 26
- 29 Харченко О.В., ЭКЛА и экономическое сотрудничество региона, ЛА, 1973, 6, стр. 64
- 30 Глинкин А.Н., стр. 28
- 31 Карцев А., Опыт Андской группы, МЖ, 1973, 2, стр. 118
- 32 Глинкин А.Н., стр. 28
- 33 Куманев Г.А., Селезнев Г.К., стр. 134
- 34 l'Humanité, 24.XI 1971
- 35 Прадо Х.дель, Ширится фронт..., стр. 66

- 36 l'Humanité, 22.VI 1972
- 37 l'Humanité, 27.III 1973
- 38 Куманев Г.А., Селзнев Г.К., стр.134
- 39 Daily World, 8.IV 1969
- 40 Альварес Х.А., Аргентина на пороге исторических сражений,
ПМС, 1972, 1, стр.15
- 41 Латинская Америка: год 1972, стр.202-204
- 42 Леонова В.И., стр.180
- 43 Ярошевский Б.Е., стр.37-38
- 44 l'Humanité, 14.XI 1973
- 45 l'Humanité, 19.VIII 1971
- 46 l'Humanité, 1.I 1972
- 47 l'Humanité, 16.XI 1973
- 48 Тарасов К.С., США и..., стр.167
- 49 Сизоненко А.И., стр.152
- 50 Samas, стр.151
- 51 Välispanoraam 1970, Tln., 1970, lk.
- 52 Черноруцкая Л., Латинская Америка и социалистический
мир: экономические связи, МЖ, 1973, 5, стр.88
- 53 Сизоненко А.И., стр.151
- 54 Гавриков Ю.П., Латинская Америка, стр.20
- 55 l'Humanité, 2.I 1973
- 56 Ольшаный А.И., О советско-перуанском технико-экономическом
сотрудничестве, ЛА, 1973, 5, стр.82-83
- 57 Латинская Америка: год 1972 стр.207
- 58 Samas, стр.208 ; l'Humanité, 25.IX 1972
- 59 Внешняя торговля СССР за 1972 год, М., 1973, стр.308-309
- 60 Гавриков Ю.П., Латинская Америка..., стр.21; Daily World, 13.III
1970
- 61 Черноруцкая Л., стр.90

- 62 Прадо Х.дель,Ширится фронт...,стр.66
- 63 Черноруцкая Л.,стр.90
- 64 Samas, стр.89
- 65 Холмогоров А.Д.,Политика маоистов в Латинской Америке,
ЛА,1972,4,стр.28
- 66 Прадо Х.дель,Ширится фронт...,стр65
- 67 Приветствия 24-ому съезду КПСС,М.,1971,стр.240

IV РЕАТУКК:

- 1 Шульговский А.Ф.,критика некоторых...,стр.75-76
- 2 Шульговский А.Ф.,Латинская Америка...,стр.30
- 3 l'Unità,4.X 1968
- 4 Daily World,25.I 1969
- 5 Правда,27 июня 1970
- 6 Правда,26 октября 1973
- 7 l'Unità,26.I 1969
- 8 Дельгадо А.,Мятежные падре Латинской Америки,ПМС,1973,
3,стр.56
- 9 Ленова В.И.,стр.175
- 10 Правда,16 июня 1969
- 11 Правда,28 марта 1970
- 12 Прадо Х.дель,Происходит ли...,стр.10
- 13 Современный этап...,стр.40
- 14 Samas
- 15 Samas
- 16 Прадо Х.дель,Происходит ли...,стр.12

- 17 Правда, 24 июня 1971
- 18 Прадо Х.дель, Революционный процесс..., стр.110
l'Humanité, 12.III 1973
- 19 Прадо Х.дель, Революционный процесс..., стр.108
- 20 Lenin V.I., Teosed, 21.kd.lk.187
- 21 Samas
- 22 Прадо Х.дель, Революция продолжается, стр.43
- 23 Революционный опыт коммунистов, ПМС, 1974, 5, стр.68
- 24 l'Humanité, 22.XI 1973
- 25 Правда, 6 ноября 1973
- 26 Прадо Х.дель, Революционный процесс..., стр.111
- 27 Правда, 26 июня 1970
- 28 Михайлов В., Республика Перу, МЖ, 1973, 11, стр.154
- 29 Прадо Х.дель, Революция продолжается, стр.74 4
- 30 Листов В., стр.111
- 31 Михайлов В., стр.154; Правда, 11 марта 1970; Правда, 26 октября 1973
- 32 Михайлов В., стр.154
- 33 Samas , стр.155
- 34 Перу: углубление преобразований, стр.21
- 35 Кособчук С, Н, Латинская Америка в условиях кризиса капиталистической системы, ЛА, 1973, 1, стр.36
- 36 Инфляция на Западе, МЖ, 1974, 5, стр.149
- 37 Кособчук С.Н., стр.36
- 38 Samas , стр.33; Прадо Х.дель, революция продолжается, стр.45; Лауринчюкас А., Перу - беспокойная земля, МЖ, 1973, 5, стр.108
- 39 Бесерра Л., Латинская Америка..., стр.70

40 Leonid Brežnev viisiit Kuubasse, Tln., 1974, lk. 22

41 Edasi, 14.V 1974

42 За рубежом, 1974, 17, стр. 8

Marx, K., Engels, F., Volliud teosed, I kd. Tln., 1957

Levin, V. I., Teosed, 21. kd. Tln., 1953

II Dokumendid, rahvasvahelise kommunismi ja tööstis-
liikumise juhtide tead.

Kommunistlike ja tööstispartei rahvasvahelise liikumise
dokumendid, Flb., 1969

Leonid Brežnev viisiit Kuubasse, Tln., 1974

MLKP XIV kongressi materjalid, Tln., 1973

Альварес У. А., Аргентина на пороге исторических пре-
вращений, ИС, 1973, 1, стр. 1-5

Брадо У. дель, Превращение в в Перу революция, ИС, 1973,
1, стр. 10-5

Брадо У. дель, Революционный процесс в Перу и роль
коммунистической партии, Коммунист, 1973, 13, стр.
10-15

Брадо У. дель, Труды конгресса коммунистической
партии, ДА, 1973, 1, стр. 46-47

Превращение в в Перу революция, ИС, М., 1973

События коммунистической и рабочих в Перу в 1973
году, Прага, 1973

III Издания:

Китайская революция, Москва, 1973

Китай от КНР, Москва, 1973

KASUTATUD KIRJANDUS!

I Marksismi-leninismi klassikute tööd:

Marx, K., Engels, Fr., Valitud teosed, I kd. TLN., 1957

Lenin, V. I., Teosed, 21. kd. Tln., 1953

II Dokumendid, rahvusvahelise kommunistliku ja töölisliikumise juhtide tööd:

Kommunistlike ja töölisparteiide rahvusvaheline nõupidamine, Tln., 1969

Leonid Brežnevi visiit Kuubasse, Tln., 1974

NLKP XXIV kongressi materjale, Tln., 1973

Альварес Х. А., Аргентина на пороге исторических сражений, ПМС, 1972, 1, стр. 11-16

Прадо Х. дель, Происходит ли в Перу революция, ПМС, 1971, 1, стр. 10-16

Прадо Х. дель, Революционный процесс в Перу и позиция коммунистической партии, коммунист, м., 1973, 13, стр. 104-115

Прадо Х. дель, Ширится фронт антиимпериалистической борьбы, ЛА, 1972, 1, стр. 64-67

Приветствия 24-ому съезду КПСС, М., 1971

Совещание коммунистических и рабочих партий в Москве 1969, Прага, 1969

III Teatmikud:

Kleines politisches wörterbuch, Berlin, 1973

Länder der Erde, Berlin, 1972

Maailma maad, Tln., 1974

Välispanoogaam, 1970, Tln., 1971

Ежегодник ЕСЭ 1969, М., 1969

Ежегодник ЕСЭ 1973, М7, 1973

Внешняя торговля СССР за 1972 год, М., 1973

Коваленко В. А., Остроумов М. Н., Справочник по иностранным флотам, М., 1971

IV Perioodika:

Daily World, New York

Edasi, Tartu

l'Humanité, Paris

l'Unità, Roma

За рубежом, (Москва) 1968

Коммунист, (Москва)

Латинская Америка, Москва

Международная жизнь, Москва

Мировая экономика и международные отношения, Москва

Новое время, Москва

Правда, Москва

Проблемы мира и социализма, Прага

Рабочий класс и современный мир, Москва

V Kirjandus:

Astiz C.A., Pressure Groups and Power Elite in Peruvian Politics, N.Y., 1971

Kilty, D.R., Planning For Development in Peru, N.Y., 1967

North, L., Civil-military Relations in Argentina, Chile and Peru, Berkeley, 1966

Pike, F.B., The Modern History of Peru, N.Y., 1967

Антонов Ю. А., Бразилия: армия и политика, М., 1973

- Бесерра Л., Латинская-Америка смотрит в будущее, ПМС, 1971, 1, стр. 70-74
- Бесерра Л., Характер и содержание революционного процесса в Латинской Америке, ПМС, 1969, 9, стр. 76-83
- Бушуев В., Латинская Америка на новых рубежах, МЖ, 1974, 4, стр. 49-53
- Варас Х.М., На новом рубеже, ЭР, 1969, 52, стр. 16-17
- Вахрушев В.В., Проблемы экономической интеграции и "Союза ради прогресса" ЛА, 1972, 4, стр. 5-21
- Веласко Алварадо Х., Ради блага народа, ЭР, 1971, 46, стр. 14
- Гавриков Ю., Латинская Америка и страны СЭВ: некоторые проблемы сотрудничества, ЛА, 1973, 2, стр. 13-24
- Гавриков Ю., Перуанский пример, МЖ, 1971, 1, стр. 124-127
- Гвоздарев Б.И., Неоколониализм США в Латинской Америке, М., 1970
- Гвоздев Ю., Настроения в армиях Латинской Америки, НВ, 1968, 22, стр. 24-28
- Глинкин А.Н., Тенденции и перспективы межгосударственного антиимпериалистического сотрудничества, ЛА, 1973, 5, стр. 14-30
- Гонионский С.А., Политика США от Рю-Гранде, ЛА, 1972, 3, стр. 25-36
- Григулевич И., Армия и революционный процесс в Латинской Америке, МЭМО, 1973, 12, стр.
- Дальтон Р., Миранда В., О современной фазе революционного процесса в Латинской Америке, ПМС, 1967, 5, стр. 52-57
- Дельгадо А., Мятельные падре в Латинской Америке, ПМС, 1973, 3, стр. 52-56
- Дикон., Огородник А., Социально-экономические преобразо-

- Перу и положение трудящихся, РКСМ, 1973, 1, стр. 140-151
- Куманев Г. А., Селезнев Г. К., Американская политика "новых рубежей" в Латинской Америке, М., 1972
- Лазарев И., Лимская декларация, МЖ, 1970, 4, стр. 151-152
- Ларин У., Латинская Америка: социальное многообразие и пути развития, МЭМО, 1971, 3, стр.
- Латинская Америка: год 1972, ЛА, 1973, 1, стр. 197-221
- Латинская Америка: год 1973, ЛА, 1973, 5, стр. 200-211
- Лауринчюкас А., Перу-беспоконая земля, МЖ, 1973, 5, стр. 105-108
- Леонов Н. С., Перу: новая роль военных, ЛА, 1971, 4, стр. 81-97
- Леонова В. И., Революционные аграрные преобразования в Перу, М., 1973
- Листов В., Новь древней страны, МЖ, 1970, 7, стр. 106-113
- Лугов В., Аграрная реформа в Перу, МЖ, 1969, 11, стр. 152-154
- Лугов В., Аграрная реформа в странах Латинской Америки, МЖ, 1968, 12, стр. 146-149
- Лугов В., Перу: нефтяной кризис, МЖ, 1969, 3, стр. 143-145
- Майданик К., Социально-политический кризис в Латинской Америке и перспективы его преодоления, МЭМО, 1973, 7, стр. 49-62
- Машкин В., Декларация Куско, МЖ, 1971, 5, стр. 127-128
- Микоян С., Меняющийся облик континента, ЗР, 1971, 20, стр. 15
- Михайлов В., Республика Перу, МЖ, 1973, 11, стр. 154-155
- Мунир Х., Происки империалистов в Перу и борьба перуанского народа, ПМС, 1963, 5, стр.
- Мьерес Ф., Бурные дни Латинской Америки, МЖ, ПМС, 1968, 10-11, стр. 34-36
- Ольшаный А. И., О советско-перуанском технико-экономическом сотрудничестве, ЛА, 1973, 5, стр. 81-86

- вания в Перу, МЖ, 1971, 10, стр. 154-155
- Влутин Ю., Латинская Америка, Пентагон и гонка вооружений, МЖ, 1968, 12, стр. 63-70
- Земля, которую надо завоевать, ПМС, 1972, 12, стр. 63-75
- Зиновьева Р., Фридман Л., Безработица и неполная занятость в Латинской Америке, РКСМ, 1972, 3, стр. 124-143
- Зиновьева Р., Фридман Л., Самодеятельное население Латинской Америки, МЭМО, 1969, 4, стр.
- Зорина И., Парадоксы латиноамериканского реформизма, МЭМО, 1970, 1, стр.
- И инфляция на Западе, МЖ, 1974, 5, стр. 149
- Карцаг Г., О развитии революционного процесса в Латинской Америке, ЛА, 1972, 4, стр. 6-24
- Карцев А., Нормализация отношений, МЖ, 1969, 10, стр. 123-124
- Карцев А., Опыт Андской группы, МЖ, 1973, 2, стр. 117-118
- Ковалев Е., Борьба за аграрные преобразования в Латинской Америке, МЖ, 1974, 1, стр. 83-89
- Ковалев Е., Латинская Америка: аграрные проблемы и освободительная борьба, МЖ, 1971, 10, стр. 62-70
- Коваль Е. И., "Социальное соучастие" или борьба за демократию, ЛА, 1973, 6, стр. 24-39
- Кобо Х., Мирский Г., О некоторых особенностях эволюции армии латиноамериканского континента, ЛА, 1971, 4, стр.
- Кобо Х., Перуанский феномен, НВ, 1970, 11, стр. 21-24
- Кому служит армия? ПМС, 1974, 4, стр.
- Кособчук С. Н., Латинская Америка в условиях кризиса капиталистической валютной системы, ЛА, 1973, 1, стр. 28-39
- Крешнев М., Беспокойная весна, МЖ, 1973, 5, стр. 122-123
- Кузнецов В. С., Социально-экономические преобразования в

- Падилья Л., Ласорде Х., Соуза Е., Антиимпериалистическая борьба и вооруженные силы Латинской Америки, ПМС, 1971, 3, стр. 45-50
- Падилья Л., Очередной провал политики США, ПМС, 1969, 6, стр. 91-92
- Перемены в Перу, ЭР, 1971, 20, стр. 12-13
- Перу национализировала еще одну американскую корпорацию, ЭР, 1974, 2, стр. 2
- Перу отвергает диктат, ЭР, 1970, 24, стр. 29
- Перу: углубление преобразований, ЭР, 19 НВ, 1974, 2, стр.
- Пражский Я., Армия против народа и армия с народом, ПМС, 1970, 10, стр. 47-50
- Пражский Я., К антитимпериалистическому единству в Латинской Америке, ПМС, 1972, 3, стр. 84-86
- Революционный опыт коммунистов, ПМС, 1974, 5, стр. 63-71
- Родригес С., О съезде Перуанской коммунистической партии, ПМС, 1963, , стр. 54-55
- Русинов Н., Перуанская нефть и монополии США, МЭМО, 1968, 6, стр. 138-141
- Русинов Н., Федорова А., Вооруженные силы Перу/до октября 1968 г./, ЛА, 1971, 4, стр. 171-196
- Сизоненко А.И., Очерки истории советско-латиноамериканских отношений, М., 1971
- Современный этап освободительной борьбы в Латинской Америке и роль рабочего класса, ПМС, 1971, 7, стр. 38-48
- Тарасов К.С., Пентагон против Латинской Америки, МЖ, 1973, 1, стр. 44-51
- Тарасов К.С., США и Латинская Америка, М., 1972
- Тарасов К.С., Экспансия под прикрытием торговли, МЖ, 1969,

з, стр. 60-66

Харченко О.В., ЭКЛА и экономическая интеграция региона,
ЛА, 1973, 6, стр. 58-70

Холмогоров А.Д., Политика маоистов в Латинской Америке,
ЛА, 1972, 4, стр. 22-33

Черноруцкая Л., Латинская Америка и социалистический мир:
экономические связи, МЖ, 1973, 5, стр. 87-90

Чирков В., Пентагон благословляет "горилл", МЖ, 1968, 12, стр.
123-124

Шейнин Е., Иностранный капитал в Латинской Америке, 1968,
9, стр. 128-132

Шульговский А.Ф., Критика некоторых мелкобуржуазных кон-
цепций о роли армии, ЛА, 1973, 5, стр. 61-80

Шульговский А.Ф., Латинская Америка: армия и политика, ЛА,
1971, 4, стр. 7-41

Шульговский А.Ф., Леворадикальные концепции революционно-
го, антиимпериалистического и демократического процессов,
ЛА, 1973, 2, стр. 59-78

Ярошевский Б.Е., Структурные проблемы перуанской экономи-
ки, ЛА, 1973, 2, стр. 27-39

Резюме.

На третьем этапе общего кризиса капитализма Латинская Америка превратилась в один из важнейших фронтов мирового революционного движения. В союзе с пролетариатом выступают широкие народные массы, студенты, передовая интеллигенция, многочисленные круги средних слоев городского населения. Приобретают все большую силу совместные действия и антиимпериалистическое единство против реакционных режимов. Подъем борьбы против эксплуатации и нищеты широких масс, против империалистического гнета приводит к тому что на прогрессивные чаяния откликается и передовая часть религиозных кругов. Внутри вооруженных сил некоторых стран развиваются патристические и демократические тенденции.

Офицерство стран латиноамериканского континента всегда имело большую роль в жизни этого региона. Раньше армия являлась оружием олигархии так как почти все офицеры были представителями привилегированных слоев, но начиная с середины нашего века все больше профессиональными военными стали представители средних слоев. В середине 60-х годов всего лишь 2% из офицерства были выходцами аристократии, а 73% были представителями средних слоев.

Военный переворот в Перу 1968-ом году был необычным. Т.н. новые офицеры отстранили олигархию от руководства страны и стали построить новое, Перуанское общество. В своих программах документах они заявили, что новая путь для Перу должна быть ни капиталистическая, ни социалистическая. Но отвергая социализм и исключая капитализм, правительство Перу во главе с генералом Хуаном Веласко Альварадо

приступило к серьезным социально-экономическим реформам. Еще в 1968 г. военное руководство национализировало американскую нефтяную компанию "Интернэшнл петролеум", в 1969 г. правительство объявило о проведении в стране глубокой аграрной реформы. Хотя Перуанская коммунистическая партия считает, что эта реформа должна быть еще радикальнее, ей надо считать как важный этап в жизни страны.

Правительство считает, что без активизации широких масс невозможно строить новое общество и для этого создали специальное учреждение - СИНАМОС, которое должно стать руководящим органом перуанской революции.

По программным документам правительства основой экономики должен стать государственный сектор. Большие права даны рабочим: в перспективе они должны стать хозяевами предприятия.

Прогрессивная внутренняя политика стала основой прогрессивной внешней политики. В программе перуанских военных было сказано что стране нужны дипломатические и экономические связи со всеми странами мира. Особенно широкими стали отношения Перу с социалистическим миром. Страны социалистического сотрудничества помогают Перу избавиться от эксплуатации иностранных монополий, окажут ему широкую техническую помощь, помогают создать свою, национальную экономику.

В то же время стали ухудшаться отношения Перу с США. Перу национализировала несколько американских корпораций и эта стала главной причиной возникновения противоречия между Перу и США. Перу требует что-бы Кубу приняли в ОАГ что-бы с ней вели конструктивный диалог, что-бы США пре-

кратили свои политические и экономические санкции против Кубы. Перу было одним из инициаторов создания т.н. Андской группы, целью которой является освобождение от ига иностранных монополий.

Перуанская коммунистическая партия считает, что в стране происходит революционный процесс, который является частью латиноамериканского революционного процесса. В своих документах коммунисты заявили, что военное правительство стало произвести преобразования которые по существу антифеодалные, антиолигархические и антиимпериалистические. ПКП заявила, что этот процесс можно назвать переменной фазой к социализму. ПКП считает, что Перу может стать моделью для таких стран, которых характеризует экономическое слаборазвитие и низкая активность масс.

Успехи перуанской революции безусловно служат катализатором для дальнейшего углубления процесса социально-экономических преобразований в странах Латинской Америки, ускоряя достижение полного политического и экономического освобождения этих народов от иностранного, прежде всего американского господства. Чем больше достижений у перуанцев тем сильнее будет их политическое воздействие на судьбы континента, так как во многих странах у власти до сих пор стоят представители земельной олигархии и проимпериалистической буржуазии, те самые, которые были свергнуты в Перу военным переворотом 3 октября 1968 г.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	lk.2
I PEATÜKK	
REL VATATUD JÕUDUDE OSATÄHTSUS	
PERUU ÜHISKONDLIK-POLIITILISES ELUS.	lk.14
§ 1 Peruu armee:ohvitserkond ja poliitika (enne 1968.a.)	lk.14
§ 2 1962.a.sõjaväeline riigipööre:põhjused ja tagajärjed	lk.19
§ 3 1968.a.sõjaväeline riigipööre	lk.22
a) Peruu majanduslik olukord enne 1968.a.	lk.22
b) 1968.a.sõjaväelise riigipöörde põhjused ja läbiviimine	lk.24
II PEATÜKK	
PERUU SÕJAVÄELISE VALITSUSE SISEPOLIITIKA aa.1968-1973	lk.30
§ 1 Valitsuse poliitilised ja majanduslikud eesmärgid	lk.30

§ 2	Valitsuse tööstuspoliitika	1k.35
	aa.1968-1973	
§ 3	Valitsuse põllumajanduspoliitika	1k.40
§ 4	Valitsuse sotsiaalpoliitika	1k.48
III PEATÜKK		
	PERUU VALITSUSE VÄLISPOLIITIKA aa.	
	1968-1973	1k.52
§ 1	Uue välispoliitika põhijooned	1k.52
§ 2	Peruu suhted USA-ga aa. 1968-1973	1k.54
§ 3	Peruu suhted Ladina-Ameerika riikidega	1k.60
	a) Koostöö Andide grupiga	1k.60
	b) Peruu sidemed Kuubaga	1k.63
	c) Peruu osa Ladina-Ameerikas	1k.65
§ 4	Peruu sidemed teiste kapitalistlike riikidega	1k.67
§ 5	Peruu suhted sotsialismimaadega	1k.69
IV PEATÜKK		
	PERUU:PARTEID JA TULEVIK	1k.74
§ 1	Poliitiliste jõudude suhtumine sõjavälisesse valitsusse	1k.74
	a) Peruu kodanlikud parteid	1k.74
	b) Peruu Kommunistlik Partei	1k.77
§ 2	Peruu 1974.a.	1k.83

§ 3 Kokkuvóte	lk.86
VIITED	lk.89
KASUTATUD KIRJANDUS	lk.102
RESÜMEE	lk.109